

Paula Tapaninen & Jane Vikeväkorva

DIGITAALINEN OMAISUUS PERINTÖNÄ JA PALVELUNTARJOAJIEN KÄYTTÖEHTOJEN VAIKUTUS SEN OMISTUSOIKEUTEEN

DIGITAALINEN OMAISUUS PERINTÖNÄ JA PALVELUNTARJOAJIEN KÄYTTÖEHTOJEN VAIKUTUS SEN OMISTUSOIKEUTEEN

Paula Tapaninen & Jane Vikeväkorva
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Liiketalous
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalous, Oikeus ja hallinto

Tekijät: Paula Tapaninen & Jane Vikeväkorva

Opinnäytetyön nimi: Digitaalinen omaisuus perintönä ja palveluntarjoajien käyttöehtojen vaikutuksen omistusoikeuteen

Työn ohjaaja: Suvi Röytiö

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2018

Sivumäärä: 51

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia digitaalista omaisuutta perintönä ja palveluntarjoajien käyttöehtojen vaikutusta digitaalisen jäämistön omistusoikeuteen. Tavoitteena on selvittää mitä digitaalinen jäämistö on, onko perillisillä oikeus saada digitaalinen jäämistö itselleen ja miten perillisten on mahdollista saada se oikeusteitse. Täytäntöönpanossa huomioidaan Suomen, Euroopan unionin ja muiden maiden tasot. Aihetta päädyttiin tutkimaan siksi, että se vaikutti mielenkiintoiselta ja siitä nousi runsaasti mieleen kysymyksiä, joihin haluttiin vastauksia. Lisäksi aihe koettiin ajankohtaiseksi.

Opinnäytetyössä perehdytään digitaaliseen jäämistöön, perittävän oikeuksiin ja perintöoikeuden keskeisiin käsitteisiin ja yleisiin periaatteisiin. Lisäksi työssä käsitellään kansainvälistä yksityisoikeutta, johon sisältyy oikeuspaikka- ja lainvalintasopimukset sekä ratkaisujen täytäntöönpano. Vertailun vuoksi työssä kuvataan Iso-Britannian ja Kalifornian lainsäädäntöjä. Lopuksi tutustutaan valittujen palveluntarjoajien käyttöehtoihin. Palveluntarjoajiksi on valittu Veikkaus, Facebook, PayPal, Runescape ja Unibet, sillä työhön on haluttu monipuolisuutta eri alojen palveluntarjoajien kautta.

Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena hyödyntäen lainopillista menetelmää. Tutkimuksen aineistona käytetään palveluntarjoajien käyttöehtoja. Tietoperusta on rakennettu Euroopan unionin sopimusten, Suomen lakien, Kalifornian ja Iso-Britannian lakien, asetusten, hallituksen esitysten ja oikeuskäytännön pohjalta. Muita käytettyjä lähteitä ovat viranomaisohjeet, oikeuskirjallisuus, asiantuntija-artikkelit, uutiset ja tutkimukset.

Digitaalinen jäämistö periytyy yleisseuraannon perusteella perillisille niin kuin muukin omaisuus, sillä omaisuuden muodolla ei ole merkitystä perimisen kannalta. Palveluntarjoajien käyttöehtojen mukaan palvelun käyttäjä omistaa itse käyttäjätilinsä ja sen sisällön. Tutkittujen käyttöehtojen mukaan vain Jagex, Runescapen omistaja, omistaa käyttäjän tilin ja sillä olevan omaisuuden. Vain Veikkauksen käyttöehdoissa on maininta siitä, mitä henkilön tilillä oleville varoille tapahtuu henkilön kuollessa. Muiden palveluntarjoajien käyttöehdoissa ei ole tästä mainintaa eikä siitä, onko kuolinpesällä suoraan mahdollisuus saada vainajan varat haltuunsa. Lähtökohtaisesti kuolinpesä ei saa käyttöoikeutta vainajan tiliin, vaan sen tulee olla yhteydessä palveluntarjoajaan mahdollisten varojen siirtämiseksi kuolinpesän hallintaan. Kaikissa käyttöehdoissa on oikeuspaikkalauseke ja lakiviittaus.

Asiasanat: Digitaalinen jäämistö, perintöoikeus, käyttöehdot, palveluntarjoajat, kansainvälinen yksityisoikeus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Business Economics, Option of Law and Administration

Authors: Paula Tapaninen & Jane Viheväkorva

Title of thesis: Digital Possession as Inheritance and The Effect of Service Providers' Terms and Conditions on Its Ownership

Supervisor: Suvi Röytiö

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2018 Number of pages: 51

The purpose of the thesis is to study digital possession as inheritance and the effect of terms and conditions of service providers on the ownership of digital heritage. The goal is to find out what digital heritage is, whether the heirs have the right to get the digital heritage to themselves and how they can get it by means of legal proceedings. In execution, the administrative levels of Finland, European Union and other countries are taken into account. The topic was studied because it was interesting and there arose a lot of questions about the matter. In addition, the issue was experienced current based on the author's experience.

In the thesis digital heritage, rights of heirs and the central terms of law of inheritance and its general principles are being studied. In addition, private international law, including agreement on place of jurisdiction and agreement on the choice of applicable law and execution of the judgments are discussed here. For comparison, the laws of United Kingdom and California are described. Finally, the terms and conditions of the chosen service providers are being studied. The chosen service providers are Veikkaus, Facebook, PayPal, Runescape and Unibet. They were chosen with an intention to bring variety to the thesis by choosing service providers from different fields.

The study is carried out as a qualitative study utilizing a legal method. The terms and conditions of the service providers are used as research materials. The theory is based on EU agreements, Finnish laws, Californian law, law of the United Kingdom, acts, government bills and legal practice. Other sources include instructions from the authorities, legal literature, expert articles, news and studies.

The heirs inherit the digital inheritance on the grounds of universal succession as the form of the possession is irrelevant. According to the terms and conditions of the service providers, a user owns his or her user account and its properties. From the service providers studied here, only the user of Runescape does not own his or her user account and its properties. Principally, a decedent's estate does not get the right to use a decedent's account but decedent's estate needs to be in contact with the service provider in order to transfer the possible properties to its possession. Veikkaus makes an exception. It is stated in its terms and conditions that any money on a deceased person's account will be transferred to deceased person's bank account. All the terms and conditions have a clause for the place of jurisdiction and a reference to another law.

Keywords: Digital heritage, law of inheritance, terms and conditions, service providers, private international law

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	DIGITAALINEN JÄÄMISTÖ	10
2.1	Mitä on digitaalinen jäämistö?	10
2.2	Digitaalinen jäämistö perintönä	11
3	PERITTÄVÄN OIKEUDET	13
3.1	Yksityiselämän suoja	13
3.2	Kunnia	14
4	PERINTÖOIKEUS	16
4.1	Perimysjärjestys	16
4.2	Testamentti	17
4.3	Lakiosa	19
4.4	Perunkirjoitus ja perintövero	19
5	KANSAINVÄLINEN ULOTTUVUUS, OIKEUSLÄHTEET JA TÄYTÄNTÖÖNPANO	21
5.1	Oikeuspaikka- ja lainvalintasopimus	23
5.2	Suomi	25
5.3	Euroopan unioni	28
5.3.1	Euroopan unionin perintöasetus ja eurooppalainen perintötodistus	29
5.3.2	Täytäntöönpano	30
5.3.3	Pohjoismainen perintösopimus	32
5.3.4	Lainsäädäntö toisessa EU-maassa	32
5.4	Muut maat	33
6	PALVELUNTARJOAJAT JA KÄYTTÖEHDOT	35
6.1	Veikkaus	35
6.2	Facebook	37
6.3	PayPal	38
6.4	Runescape	39
6.5	Unibet	39
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	41
8	POHDINTA	44
	LÄHTEET	47

LYHENTEET

EU	Euroopan unioni
HE	Hallituksen esitys
KO	Käräjäoikeus
OK	Oikeudenkäymiskaari
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki
PK	Perintökaari
PKVpL	Laki perintökaaren voimaantulosta
RL	Rikoslaki
vp	Valtiopäivät

1 JOHDANTO

Digitaalinen jäämistö tarkoittaa kaikkea vainajan omaisuutta, joka on sähköisessä muodossa hänen menehtyessään (Kangas 2012, 1). Sähköisessä muodossa olevaa omaisuutta ovat esimerkiksi sähköpostit, valokuvat, tekstitiedostot sekä käyttäjätilit erilaisissa palveluissa, kuten sosiaalisessa mediassa ja pelipalveluissa. Digitaalinen omaisuus voi sijaita vaikkapa tietokoneella, älypuhelimella tai pilvipalveluissa. Vainajan digitaalisen omaisuuden selvittäminen on oleellista sen mahdollisen taloudellisen arvon vuoksi, sillä omaisuus pitää huomioida perunkirjoituksessa. Selvittämistä ja omaisuuden haltuunottoa voi kuitenkin hankaloittaa se, ettei kuolinpesällä ole tietoa vainajan käyttäjätunnuksista ja salasanoista tai palveluntarjoaja ei suostu luovuttamaan tietoja kuolinpesälle.

Opinnäytetyön tavoitteena on määritellä digitaalinen omaisuus, selvittää perillisten oikeus vainajan digitaaliseen jäämistöön, tutkia täytäntöönpanoa Suomen, Euroopan unionin ja muiden maiden tasolla sekä tutkia työhön valittujen palveluntarjoajien käyttöehtojen vaikutusta digitaalisen jäämistön omistusoikeuteen. Työn tarkoituksena ei ole pelkästään käsitellä aihetta Suomen lainsäädännön kannalta, vaan huomioon otetaan myös Euroopan unionin ja muiden maiden näkökulmat. Palveluntarjoajiksi työhön on valittu Veikkaus, Facebook, PayPal, Runescape ja Unibet. Palveluntarjoajat edustavat rahapalveluja, sosiaalista mediaa sekä pelipalveluja. Opinnäytetyö keskittyy luonnollisen henkilön ja kuolinpesän oikeuksiin ja velvollisuuksiin, joten yritysten näkökulma on rajattu aiheen ulkopuolelle. Lisäksi ulkopuolelle jäävät viestintään sekä tekijänoikeuksiin liittyvät asiat. Mielenkiinto aiheeseen heräsi Urpo Kankaan Digitaalinen jäämistövarallisuus -teoksen myötä. Aihe herätti paljon kysymyksiä, joihin ei ollut valmiita vastauksia.

Aihe on ajankohtainen maailman jatkuvan digitalisoitumisen myötä, eikä eri palveluntarjoajien käyttöehtoja ole tiettävästi tutkittu digitaalisen omaisuuden perimisen kannalta. Tehty tutkimus on hyödyllinen ja yhteiskunnallisesti merkittävä puutteellisen lainsäädännön vuoksi ja siksi, että se herättää tietoutta palveluntarjoajien käyttöehtojen merkityksestä kuluttajien keskuudessa. Tällä hetkellä Suomessa ei ole säännelty lain tasolla digitaalisen jäämistön perimisestä. Selkeyttä ja yhdenmukaisuutta digitaalista jäämistöä koskeviin ristiriitaisiin tilanteisiin toisivat voimassa olevat digitaalista jäämistöä koskevat oikeuslähteet.

Työ etenee digitaalisen jäämistön määritelmästä perittävän oikeuksiin, josta siirrytään perintöoikeuteen. Tämän jälkeen käsitellään kansainvälistä ulottuvuutta, mukaan lukien lainvalinta- ja oikeuspaikkasopimukset, oikeuslähteitä ja täytäntöönpanoa. Viimeisenä tutkitaan palveluntarjoajien käyttöehtoja.

Perittävän oikeuksia ovat yksityiselämän suoja ja kunnia. Yksityiselämän suoja tarkoittaa kaikkia henkilöön liittyviä tietoja, kuten terveystietoja ja kirjesalaisuutta. Yksityiselämän suoja kuuluu vain eläville henkilöille, mutta vainajaan liittyvät tiedot voivat kuulua hänen läheisen henkilön yksityiselämän suojan piiriin. Vaikka perusoikeudet eivät ensisijaisesti koske kuolleita henkilöitä, on kuolleen henkilön kunnia suojattu lailla. Vainajasta ei saa levittää valheellisia tietoja ja siten aiheuttaa kärsimystä hänen läheisilleen.

Perintöoikeus perustuu perimistä koskeviin säännöksiin. Jos vainaja ei ole tehnyt testamenttia, periytyy hänen omaisuutensa lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan. Ensimmäisiä perintöön oikeutettuja ovat rintaperilliset. Jos vainaja on määrännyt omaisuudestaan testamentilla, on rintaperillisillä kuitenkin oikeus lakiosaan. Aina henkilön kuollessa tehdään perukirja. Digitaalisella jäämistöllä on merkitystä perunkirjoituksen kannalta, sillä perukirjaan merkitään kaikki vainajan varat.

Kansainvälinen yksityisoikeus tarkoittaa tapauksia, joilla on ulkomaalaisia yhteyksiä. Se tarkoittaa myös muun muassa tuomioistuinten toimivaltaa, päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa kansainvälisissä tilanteissa. Perintökaari sisältää yksityiskohtaisia säännöksiä kansainvälisestä yksityisoikeudesta ja Euroopan unionin tasolla on tehty Euroopan unionin perintöasetus. Lisäksi Pohjoismaat ovat keskenään sopineet perintöasioihin liittyvistä keskeisistä menettelytavoista tarkemmin Pohjoismaisessa perintösopimuksessa.

Tutkimusmenetelmäksi työhön on valittu laadullinen tutkimus, sillä se antaa vastauksia tutkimusogelmaan, kun haetaan vastauksia mitä ja miten –kysymyksiin (Vilka 2015, Tiedonintressi). Laadullinen tutkimus sopii sellaisiin tutkimuksiin, joissa tutkitaan hyvin pientä määrää tapauksia (Eskola & Suoranta 2012, 18). Tämän tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä, sillä otanta on liian pieni, eikä tutkimusta ole tehty tilastollisesti (Alasuutari 2011, 250). Työn kannalta ei ollut mielekäästä tutkia suurta joukkoa käyttöehtoja, sillä siitä olisi tullut liian laaja. Työn tarkoituksena ei ole pyrkiä yleistykseen, vaan tulkita ja analysoida ilmiötä. Tuloksista tekee luotettavia se, että tut-

kimuksen tekemiseen oli riittävästi aikaa ja käyttöehdot ovat tarkkaan kuvatut (Tuomi & Sarajärvi 2012, 85 & 141–142).

Lähteinä tutkimuksessa käytetään oikeuslähteitä, joita ovat Euroopan unionin sopimukset, Suomen lait, Kalifornian laki, Iso-Britannian laki, asetukset, hallituksen esitykset ja oikeuskäytäntö. Muita lähteitä ovat viranomaisohjeet, oikeuskirjallisuus, asiantuntija-artikkelit, uutiset, tutkimukset ja palveluntarjoajien käyttöehdot. Palveluntarjoajien käyttöehdot ovat löydettävissä jokaisen palveluntarjoajan virallisilta Internet-sivuilta, minkä vuoksi ne ovat luotettavia. Lähteet ovat asianmukaisia ja tarpeellisia juuri tämän tutkimuksen tekemiseksi. Käytetyt tutkimukset tuovat esiin aiheen ajankohtaisuutta ja syventävät tutkittavaa aihetta.

2 DIGITAALINEN JÄÄMISTÖ

Digitaalinen jäämistö on kaikkea sellaista vainajan omaisuutta, joka on sähköisessä muodossa hänen menehtyessään (Kangas 2012, 1). Lähes jokaisella meistä on digitaalista omaisuutta, usein jopa enemmän, kuin osaamme ajatellakaan. Digitaalisella omaisuudella voi olla suurtakin taloudellista arvoa, ja siksi olisi tärkeää, että ihmiset suunnittelisivat etukäteen mitä sille tapahtuu heidän kuoltuaan. Tähän yksi keino on esimerkiksi testamentti.

Suomessa ei ole säädetty digitaalisesta jäämistöstä erikseen. Perintöoikeuden mukaan vainajan omaisuus siirtyy perillisille lähtökohtaisesti lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaisesti. Perillisillä on siis yleisseuraannon perusteella oikeus perittävän digitaaliseen omaisuuteen. Ongelmana on kuitenkin perillisten pääsy vainajan digitaaliseen aineistoon.

2.1 Mitä on digitaalinen jäämistö?

Digitaalista jäämistöä ovat muun muassa vainajan sähköpostiviestintä, digitaaliseen muotoon tallennetut valokuvat ja musiikki, tekstitiedostot, raha esimerkiksi pelitileillä, Bitcoinit sekä käyttäjätilit erilaisissa palveluissa (Kangas 2012, 3). Käyttäjätilin luominen johonkin palveluun antaa henkilölle oikeuden käyttää kyseistä palvelua. Tilin luominen edellyttää usein ainakin palvelun käyttöehtojen hyväksymistä. Käyttäjätili tekee palvelusta käyttäjälleen henkilökohtaisen ja sitä voi usein räätälöidä oman mielensä mukaan. Käyttäjätilit sisältävät tietoja käyttäjästä ja ne saattavat sisältää joitakin tiedostoja, kuten kuvan käyttäjästä. Digitaalista jäämistöä ovat lisäksi tiedot siitä, mitä olemme lukeneet ja kirjoittaneet, missä olemme olleet, mitä olemme ostaneet ja kenen kanssa olemme tavanneet ja kommunikoineet (Marshall 2013, 2). Digitaalista jäämistöä voi sijaita myös ulkomailla. Esimerkiksi sähköinen maksutili, jonne voidaan siirtää varoja ja tehdä ostoksia, voi kuulua ulkomaiselle palveluntarjoajalle. Digitaaliseksi jäämistöksi ei kuitenkaan lueta verkkopankkeja, sillä pankit ovat velvollisia antamaan kuolinpesälle tiedot perittävän pankkitileistä (Kangas 2012, 7 & 65). Digitaalinen jäämistö ei siis ole käsinkosketeltavaa.

Nykyisin ihmisillä on runsaasti tietoja sekä henkilökohtaisia kuvia sosiaalisessa mediassa ja muualla pilvipalveluissa. Ongelmana kuitenkin on omien tietojen omistaminen ja kontrollointi. (Marshall 2013, 87.) Henkivakuutusyhtiö Kaleva teetti tutkimuksen vuonna 2017, johon vastasi

1515 suomalaista. Tutkimuksen mukaan puolet vastaajista eivät kerro läheisilleen, mitä sosiaalisen median tilejä he käyttävät. Ilman tietoa digitaalisista tileistä henkilön kuollessa läheisillä on vaikeuksia sulkea tilit. Vaikka suurella osalla suomalaisista on jokin sosiaalisen median tili käyttössään, harvemmin salasanaa kuitenkaan kerrotaan muiden tietoon tilin sulkemisen helpottamiseksi. (IF 2017, viitattu 25.2.2018.)

Nykypäivänä monet asiat voidaan hoitaa sähköisessä muodossa. Sopimuksia voidaan välittää sähköisesti, viestintä tapahtuu internetin välityksellä ja tärkeitä asiakirjoja ei välttämättä tehdä enää paperisessa muodossa, vaan tallennetaan tiedostoina tietokoneelle. Aina sähköistä jäämistöä ei ole olemassa, joten ongelmaa sähköisessä muodossa olevan aineiston selvittämisen kanssa ei luonnollisestikaan synny. (Kangas 2012, 2.) Kuitenkin digitaalisessa muodossa olevalla omaisuudella voi olla suurta tunnearvoa kuolinpesälle. Tunnearvoa ei pidä vähätellä, mutta perunkirjoituksen kannalta kuolinpesää kiinnostaa taloudellisesti merkityksellinen jäämistö, sillä perunkirjaan merkitään kaikki vainajan omaisuus riippumatta sen olomuodosta (Perintökaari 40/1965 20:4 §).

2.2 Digitaalinen jäämistö perintönä

Yleisseuraanto oikeuttaa perilliset perimään koko vainajan omaisuuden (Kangas 2012, 68). Digitaalisen omaisuuden perimiseen liittyy kuitenkin oikeudellisia ongelmia, sillä siitä ei ole erikseen säädetty lailla. Tällaisia ongelmia ovat esimerkiksi tekijänoikeuskysymykset liittyen vainajan sähköpostiviestintään sekä omistajuusoikeudet liittyen sosiaalisen median palveluun tuotettuun aineistoon. (Kangas 2012, 28; Marshall 2013, 87.) Lainsäätäjät tunnistavat sääntelyn tarpeen ja sen puuttumisen aiheuttamat ongelmat, sillä asiasta on mainittu eräässä hallituksen esityksen luonnoksessa, joka on päivätty 21.6.2007. Silti lain säätäminen on jätetty myöhemmäksi. (Kangas 2012, 96.)

Kuolinpesän varallisuuteen voi kuulua sellaista irtainta omaisuutta, joka sisältää sähköisessä muodossa olevaa aineistoa. Perittävän tietokoneella tai puhelimella voi olla digitaalista omaisuutta, jolla voi olla taloudellista arvoa. Käyttäjätunnukset ja salasanat voivat kuitenkin asettaa esteen digitaaliseen aineistoon käsiksi pääsemiselle. Jos perittävä ei ole estänyt pääsyä salauksen avul-

la tietokoneellaan oleviin tiedostoihin tai käyttäjätunnukset ja salasanat on annettu perillisten tietoon, perillisillä ei pitäisi olla estettä tutkia perittävän digitaalista omaisuutta. (Sama, 52–55.)

3 PERITTÄVÄN OIKEUDET

Perustuslaissa on säädetty perusoikeuksista, jotka kuuluvat lähtökohtaisesti kaikille ikään, kansallisuuteen tai syntyperään katsomatta. Ikään sidottuja oikeuksia ovat esimerkiksi vaalioikeudet. Perusoikeudet kuuluvat ihmiselle hänen elinaikanaan. Hän saa perusoikeudet syntyessään ja perusoikeuksien suoja lakkaa hänen kuollessaan. (HE 309/1993, 24.) Näin ollen kuollut ei voi olla perusoikeuksien kohteena. Poikkeuksena tästä on ihmisarvon loukkaamattomuus, joka on pysyvä oikeus. (Lainkirjoittajan opas 2017, viitattu 28.10.2017.)

Perustuslain mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu (Suomen perustuslaki 731/1999 2:10 §). Yksityiselämän suoja käsittää kirjesalaisuuden sekä oikeuden omaan yksityiselämään ilman ulkopuolisten tahojen tai henkilöiden puuttumista siihen (Hallberg ym. 2004, Yksityiselämän suoja). Kirjesalaisuus tarkoittaa, ettei kukaan saa luvattomasti tutustua toisen kirjeen sisältöön (Kangas 2012, 16).

3.1 Yksityiselämän suoja

Rikoslaki sisältää säännöksen, jolla suojataan henkilön yksityiselämää. Rangaistavaa on yksityiselämää koskevan loukkaavan tiedon levittäminen. (RL, 39/1889 24:8 §.) Yksityiselämän suojan käsite sisältää henkilöön liittyvät arkaluontoiset tiedot esimerkiksi perheestä tai terveydestä. Yksityiselämään kuuluvat asiat, jotka eivät koske muita henkilöitä kuin henkilöä itseään. Tällaisia tietoja henkilöllä on oikeus olla jakamatta muiden tietoon. Yksityiselämän suoja ei koske kuolleita henkilöitä. (HE 19/2013, 38.)

Yksityiselämän suoja ulottuu siis vain elossa oleviin luonnollisiin henkilöihin. Täten rangaistavaa ei ole julkaista kuolleesta henkilöstä arkaluontoisia tietoja. Joissain tapauksissa voitaisiin kuitenkin katsoa, että kuolleeseen henkilöön liittyvät arkaluontoiset tiedot liittyvät tämän läheisen henkilön yksityiselämän suojan piiriin. Esimerkiksi alaikäisen lapsen traagisesta kuolemasta julkaistun tiedon voidaan katsoa kuuluvan vanhempien yksityiselämän suojaan. (Forss 2017, 184 & 187–188.) Tällaisessa tapauksessa loukataan vanhempien yksityiselämän suoja.

Kirjesalaisuus suojaa sekä viestin lähettäjää että vastaanottajaa viestin muodosta riippumatta. Viestinnän osapuolilla on oikeus julkaista viesti kolmannelle osapuolelle toistaan kuulematta. Julkaisun johdosta kirjeen lähettäjä ei voi vedota kirjesalaisuuden suojaan, sillä kirjeen sisällön julkaiseminen ei loukkaa perustuslaissa määriteltyä kirjesalaisuutta. (Kangas 2012, 16–17.) Kirjesalaisuuden tuomasta suojasta voi luopua ainoastaan viestinnän osapuoli. Tästä voisi päätellä, että kuolinpesällä ei olisi oikeutta omakätisesti tutustua vainajan viestintään esimerkiksi Messengerissä, jos joku viestinnän elossa oleva osapuoli ei antaisi siihen lupaa. Asia on ristiriitainen, sillä perusoikeudet kuuluvat vain eläville, mikä tarkoittaa viestinnän yhden osapuolen kuollessa hänen oikeuksiensa lakkaamista. Tämä oikeuttaisi kuolinpesän tutustumaan hänen viesteihinsä. Toisaalta, kirjesalaisuus suojaa vielä elossa olevia osapuolia. Vasta kun viestinnän kaikki osapuolet olisivat kuolleet, voisi kuolinpesä laillisesti tutustua esimerkiksi Messenger-viestintään. Kuolinpesää ei voi kuitenkaan estää tutustumasta ja julkistamasta vainajan viestintää kirjesalaisuuteen vetoamalla. (Sama, 16, 22 & 24–25.)

Vallitsevan tilanteen mukaan kuolinpesällä on oikeus tutustua vainajan viestintään, sillä kuolinpesästä tulee yleisseuraannon perusteella viestinnän osapuoli (Viestintävirasto 2013, 1–3). Jos vainajalta on jäänyt jälkeensä tuhansia viestejä, jää kuolinpesän tehtäväksi arvioida, kannattaako niitä kaikkia käydä läpi perunkirjoitusta ajatellen. Jos vainaja on itse tuhonnut kaiken viestintänsä, ei kuolinpesällä ole mahdollisuutta tutustua siihen eikä ongelmaa kirjesalaisuuden kannalta muodostu.

3.2 Kunnia

Kuolleen henkilön kunnia on suojattu lailla. Joka loukkaa kuolleen henkilön kunniaa ilmaisemalla valheellisia tietoja vainajasta ja tällä tavalla aiheuttaa kärsimystä vainajan läheiselle, voidaan tuomita kunnianloukkauksesta sakkoon. (RL 24:9 §.) Vain kuolleen henkilön läheisellä on oikeus nostaa syyte vainajaan kohdistuvasta kunnianloukkauksesta. Läheisellä henkilöllä tarkoitetaan esimerkiksi leskeä, sisarusta tai lasta. (RL 24:12.3 §.)

Kuolleeseen henkilöön kohdistuvan kunnianloukkauksen tulee olla tahallista, jotta teosta voitaisiin rangaista rikoslain perusteella (3:6 §). Lisäksi teon rangaistavuudelta vaaditaan, että esitetyn valheellisen tiedon totuudenmukaisuus on myöhemmin mahdollista tarkistaa, kuten väite siitä, että kuollut henkilö olisi syylistynyt rikokseen elinaikanaan. Kaikki ilmaistavat tiedot kuolleesta

henkilöstä eivät kuitenkaan täytä kunnianloukkauksen tunnusmerkistöä, vaikka tieto ei olisi lainkaan totuudenmukainen. Esimerkiksi vainajaan kohdistuvat pelkät solvaukset sosiaalisessa mediassa eivät täytä kunnianloukkauksen edellytyksiä, vaikka ne aiheuttaisivatkin kärsimystä läheisille. (Forss 2017, 178 & 180.)

Ei ole poissuljettua, että joku kuolinpesän osakkaista loukkaisi vainajan kunniaa. Kynnys ilmoittaa rikoksesta on riidattomassa kuolinpesässä luultavasti suurempi, kuin tapauksessa, jossa vainajan kunniaa loukkaa joku ulkopuolinen henkilö. Kynnystä korottaa läheiset sukulaissuhteet kuolinpesän osakkaiden kesken, sillä esimerkiksi omille sisaruksille yleensä ei toivota pahaa. Kunnianloukkauksesta tuomitaan sakkoon ja törkeästä kunnianloukkauksesta sakkoon tai vankeuteen (RL 24:9-10 §:t). Oletettavasti, jos kuolinpesän osakas loukkaa vainajan kunniaa, tulee teon olla törkeä tai tuottaa muille kuolinpesän osakkaille suurta haittaa tai kärsimystä, että siitä tehtäisiin rikosilmoitus.

4 PERINTÖOIKEUS

Perintökaari määrittelee perillisten ja testamentin saajien oikeudet vainajan perintöön. Perimisesä on kyse omistusoikeuden siirtymisestä henkilöltä toiselle ja vainajan perintö käsittää koko hänen omaisuutensa. Periminen tapahtuu ensisijaisesti lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaisesti, mutta perittävällä on kuitenkin mahdollisuus eläessään määrätä omaisuudestaan testamentilla haluamallaan tavalla. Rintaperillisillä on kuitenkin aina mahdollisuus vaatia lakiosaansa. Lakiosaa täytyy jokaisen perillisen vaatia yksilöllisesti, ja vaatimus annetaan tiedoksi testamentin saajalle.

Perunkirjoitus tulee tehdä aina henkilön kuollessa. Perukirjan on tarkoitus sisältää kaikki vainajan omaisuus. Tämän lisäksi perukirjan perusteella toimitetaan perintöverotus. Digitaalisella omaisuudella on suuri merkitys perunkirjoituksen kannalta, jos sillä on jonkinlaista taloudellista arvoa. Digitaalisen omaisuuden selvittämiseen voi mennä paljonkin aikaa, mutta perunkirjoitukselle on mahdollista hakea lisääaikaa tai sitä voidaan myöhemmin täydentää, jos uusia varoja ilmaantuu.

Ulkomailla kuolinpesän asioiden hoitaminen saattaa olla haastavaa, sillä oman oikeudellisen asemansa osoittaminen toiselle valtiolle ilman sen hyväksymää asiakirjaa voi olla monimutkaista. Vuodesta 2015 alkaen on ollut mahdollista hakea eurooppalaista perintötodistusta maistraatista. Perintötodistuksen tarkoituksena on, että kuolinpesän asioita hoitavat henkilöt voivat helpommin käyttää oikeuksiaan tietyissä Euroopan unionin maissa kuolinpesän asioita hoitaessaan.

4.1 Perimysjärjestys

Ensimmäisinä oikeutettuina perintöön ovat rintaperilliset eli perittävän lapset (PK 2:1 §). Vanhemman ja lapsen välillä pitää olla oikeudellisesti pätevä suhde, jotta lapsella on oikeus perintöön (Aarnio & Kangas 2016, 75). Jos perittävän jälkeläinen on menehtynyt, on tämän lapsilla sijaantulo-oikeus eli oikeus saada menehtyneen perillisen osuus perinnöstä. Jokainen sijaantulo-perillinen saa yhtä suuren osan perinnöstä. Lisäksi jos rintaperillinen on luopunut perinnöstään tai tehty perinnöttömäksi, tulevat rintaperillisen lapset hänen sijaansa. (PK 2:1, 15:5 & 16:1 §:t.)

Jos perittävä on naimisissa kuollessaan eikä hänellä ole rintaperillisiä, on leskeksi jääneellä oikeus perintöön. Jos perittävällä ei ole rintaperillisiä eikä puolisoa, tulevat perimysjärjestyksessä seuraavaksi hänen vanhempansa, jotka kumpikin perivät puolet hänen omaisuudestaan. Mikäli toinen vanhemmista on kuollut, perivät perittävän sisarukset kuolleen vanhemman osuuden. Kuolleen sisaruksen osuus perinnöstä menee tämän lapsille. Jos perittävällä ei ole sisaruksia tai niiden lapsia ja toinen hänen vanhemmistaan elää, on tämä oikeutettu perintöön yksin. (PK 2:2 & 3:1 §:t.)

Mikäli perittävällä ei ole elossa olevia rintaperillisiä, vanhempia, sisaruksia tai sisarusten lapsia, ovat hänen isovanhempansa oikeutettuja perintöön. Jos joku isovanhemmista on kuollut, menee hänen osa perinnöstä perittävän sedille tai tädeille. Jos perivillä isovanhemmilla ei ollut muita lapsia, menee perintö elossa olevalle isovanhemmalle. Jollei perittävän isovanhemmat isän puolelta ole enää elossa, saavat isovanhemmat äidin puolelta koko perinnön. Sama pätee toisin päin. Perintöoikeus ulottuu vain perittävän täteihin ja setiin, eivätkä serkut tai muut kaukaisemmat sukulaiset ole enää oikeutettuja perintöön. (PK 2:3 & 2:5 §:t.)

Jos lakimääräisiä perillisiä ei ole eikä perittävä ole tehnyt testamenttia, saa valtio perittävän omaisuuden. Valtio voi määrätä omaisuuden luovuttamisesta perittävän läheiselle. (PK 5:1–2 §:t.) Valtiokonttori päättää omaisuuden luovuttamisesta edelleen. Päätös tehdään hakemuksen perusteella, ja sen voi tehdä kuka tahansa. Hakemus tulee tehdä viimeistään vuoden kuluttua perittävän kuolemasta. (Laki perintökaaren voimaantulusta 41/1965 6 §.)

4.2 Testamentti

Luonnollinen henkilö voi määrätä testamentilla omaisuudestaan kuolemansa varalta. Testamentin voi pääsääntöisesti tehdä täysi-ikäinen henkilö. Testamentin voi tehdä sellaisen henkilön hyväksi, joka testamentin tekijän kuollessa on elossa tai joka on jo aikaisemmin siitetty ja syntyy elävänä. (PK 9:1–2 §:t.) Testamentin tekijän täytyy olla sitä tehdessään oikeustoimikelpoinen. Tämä tarkoittaa sitä, että tekijän tulee ymmärtää testamentin tarkoitus. Esimerkiksi testamentin tekijän mielisairaus voi tehdä testamentista pätemättömän. (PK 13:1 § k. 3.)

Testamentti pitää tehdä kirjallisesti kahden todistajan läsnä ollessa. Todistajien ei tarvitse tietää testamentin sisältöä. Riittää, että todistajat tietävät asiakirjan olevan testamentti ja todistavat tes-

tamentin sen tekijän allekirjoituksen yhteydessä. Testamentin voi aina peruuttaa tekemällä uuden testamentin tai hävittämällä sen. Jos testamentilla on määrätty omaisuutta puolisolle ja avioliitto myöhemmin purkautuu, testamentin määräys puolison osalta raukeaa. (PK 5, 10:1 & 11:8 §:t.)

Testamentilla voidaan määrätä omaisuudesta yleisesti tai tietyistä omaisuudesta. (PK 7 & 11:2 §:t). Tietystä irtaimesta tai kiinteästä omaisuudesta määräämistä kutsutaan erityisjälkisäädökseksi. Se voi esimerkiksi olla jokin tietty rahasumma tai esine. Lisäksi testamentilla voidaan määrätä hallinta-, käyttö- tai omistusoikeuden siirtymisestä testamentinsaajalle. (Norri 2017, 94–95.)

Kun testamentin tekijä kuolee, on testamentin saajan annettava testamentti todistettavasti tiedoksi jokaiselle perilliselle yksilöllisesti. Tiedoksiannon yhteydessä perillisten tulee saada oikeaksi todistettu jäljennös testamentista. Jos testamentin saajia on useampi, riittää, että yksi heistä antaa testamentin tiedoksi perillisille. (PK 14:4 §.)

Perillisellä on oikeus moittia testamenttia kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hän sai tiedon testamentista. Testamenttia voi moittia, jos testamentintekijä ei ollut testamenttia tehdessään oikeustoimikelpoinen tai vähintään 15-vuotias, jos testamenttia ei ole tehty määrämuodossa tai jos testamentin tekijä on pakotettu, ylipuhuttu tai taivuteltu testamentin tekemiseen. Kullakin perillisellä on oikeus moittia testamenttia. Testamenttia moititaan nostamalla kanne käräjäoikeuteen. (PK 5, 13:1 & 14:5 §:t.) Kanne on henkilökohtainen; mikäli kanne ratkaistaan perillisen tai kanteessa mukana olevien perillisten hyväksi, tulee testamentin pätemättömyys vain heidän osaltaan voimaan. Niiden perillisten osalta, jotka eivät ole yhtyneet kanteeseen, jää testamentti voimaan sellaisenaan. (Aarnio & Kangas 2015, 803.)

Perittävä voi sisällyttää testamenttiinsa tiedot kaikista käyttäjätunnuksistaan ja salasanoistaan. Ongelmana kuitenkin on salasanojen päivittäminen. Testamentti voidaan tehdä vuosia ennen kuolemaa, jolloin testamenttiin kirjatut salasanat voiva olla vanhentuneita. (Kangas 2012, 55.) Testamentti lienee keinona ilmoittaa perillisille omat käyttäjätunnukset ja salasanat melko turha. Kannattavampaa voisi olla pitää erillistä listaa käytössä olevista palveluista sekä käyttäjätunnuksista ja salasanoista, jota voi päivittää tarpeen tullen. Toisaalta muualla ilmoitetut salasanat ja käyttäjätunnukset voivat olla tietoturvariski, jos sivullisilla on mahdollisuus saada tiedot käsiinsä. Perittävän tulisi huolehtia siitä, missä säilyttää tietoja, joiden avulla sähköiseen jäämistöön pääsee käsiksi. Esimerkiksi pankkilokeroon tehty talletus suojaa ulkopuolisilta riskeiltä. (Sama, 55–

56.) Mikäli perittävä ei halua, että perillisillä on pääsy johonkin hänen digitaaliseen omaisuuteensa, kannatta hänen tuhota sellainen omaisuus jo elinaikanaan. Samalla perillisten huoli kyseisestä omaisuudesta pesänselvityksen suhteen poistuu.

4.3 Lakiosa

Lakiosaan ovat oikeutettuja vain rintaperilliset, ja sen suuruus on puolet siitä perinnöstä, jonka he lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan tulisivat perimään. Lakiosaa laskettaessa tulee huomioida myös perinnöttömäksi tehdyt ja perinnöstä luopuneet perilliset, ennakkoperintö, perittävän elinaikanaan antama lahja, jos se on rinnastettavissa testamenttiin tai sen on ollut tarkoitus suosia lahjan saajaa lakiosaan oikeutetun perillisen kustannuksella, ja kuoleman varalta otetun henkivakuutuksen maksut. (PK 7:1–4 §:t.)

Jos testamentti estää perillistä saamasta lakiosansa perinnöstä, on testamentti siltä osin tehoton. Testamentti on kuitenkin tehokas, jos testamentin saaja maksaa lakiosasta puuttuvan osuuden lakiosaan oikeutetulle rahana, eikä testamentissa ole rahasuoritusta kieltävää määräystä. Jos perillinen haluaa vedota testamentin tehottomuuteen lakiosansa saamiseksi, tulee hänen ilmoittaa vaatimuksensa testamentin saajalle kuuden kuukauden kuluessa testamentin tiedoksiannosta todistettavalla tavalla, esimerkiksi haastemiehen välityksellä. Jos perillinen on perittävän eläessä ilmoittanut luopuvansa lakiosastaan, ei hän voi vedota testamentin tehottomuuteen. (PK 7:5 §.)

4.4 Perunkirjoitus ja perintövero

Perunkirjoitus tulee toimittaa aina henkilön kuollessa. Perukirjan tarkoituksena on sisältää kaikki vainajan taloudellisesti merkittävä omaisuus kuolinhetken mukaan arvostettuna. Perunkirjoitusta on mahdollista täydentää kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta, jos alkuperäinen perukirja ei sisällä kaikkia vainajan varoja ja velkoja. Perunkirjoituksen täydentäminen antaa perillisille mahdollisuuden selvittää digitaalista jäämistöä tarkemmin, jos perittävän sähköinen omaisuus on huomattavan laaja. Lisäksi perilliset voivat halutessaan hakea perunkirjoituksen toimittamiselle lisää aikaa. Lisäajan myöntämisessä huomioidaan pesän laatuun liittyvät seikat sekä muut erityiset syyt. (PK 20:1–2 & 10 §:t.)

Digitaalisen jäämistön taloudellisella arvolla on merkitystä perunkirjoituksen kannalta, sillä perukirjassa eritellään vainajan kaikki varat ja velat (PK 20:4 §). Digitaaliselle omaisuudelle tulee määritellä arvo perukirjaan. Muulle sähköisessä muodossa olevalle omaisuudelle kuin virtuaalirahalle tai -valuutalle voi olla vaikea muodostaa arvoa. Tällaisessa tilanteessa voisi olla syytä kääntyä ammattilaisen puoleen. Olisi tärkeää, että perilliset pääsisivät käsiksi kaikkeen digitaaliseen jäämistöön, jotta kuolinpesä saataisiin kokonaan selvitettyä. Digitaalisen jäämistön selvittäminen voi olla aikaa vievää ja raskasta riippuen siitä, kuinka tarkkaan perilliset voivat ja haluavat tutkia perittävän sähköisiä aineistoja. (Kangas 2012, 66.) Perunkirjoituksen kannalta ei ole merkityksellistä, missä muodossa omaisuus on.

Perukirjaan merkityillä varoilla on merkitystä perintöverotuksen kannalta, sillä perintöverotus toimitetaan perukirjan perusteella. Peritystä tai testamentilla saadusta omaisuudesta suoritetaan valtiolle perintöveroa (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 1:1 & 4:25 §:t.) Perintöveron suuruus määräytyy kahden veroluokan mukaan. Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat puoliso, lapset, lapsenlapset, vanhemmat, isovanhemmat, puolison lapset, perittävän kihlakumppani ja avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetun lain mukainen avopuoliso. Toiseen veroluokkaan kuuluvat kaikki muut kuin ensimmäisessä veroluokassa mainitut sukulaiset ja muut henkilöt. Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvilla on lievempi verotusasteikko, jonka mukaan perintöveroa maksetaan. Esimerkiksi vuonna 2017 ensimmäiseen veroluokkaan kuuluva maksoi 60 000 euron verotettavasta perintöosuudesta 3500 euroa veroa ja toiseen veroluokkaan kuuluva puolestaan samasta verotettavasta määrästä 8900 euroa veroa. (PerVL 2:11 & 14 §:t.)

5 KANSAINVÄLINEN ULOTTUVUUS, OIKEUSLÄHTEET JA TÄYTÄNTÖÖNPANO

Perintöasioilla voi olla kytköksiä useaan valtioon, ja sen tuomien oikeudellisten ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan kansainvälistä yksityisoikeutta. Tämän vuoksi tutustutaan kotimaan, Euroopan unionin ja muiden maiden oikeuslähteisiin ja täytäntöönpanoon sen selvittämiseksi, miten digitaalisen jäämistön voisi saada itselleen oikeusteitse.

Kansainvälistä yksityisoikeutta ovat ne tapaukset, joilla on ulkomaisia kytkentöjä. Suppean määritelmän mukaan kansainvälinen yksityisoikeus tarkoittaa lainvalintaan liittyviä säännöksiä. Laajan määritelmän mukaan siihen sisältyy lisäksi tuomioistuinten toimivalta, päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano. Vaikka käsite kansainvälinen yksityisoikeus kuulostaa siltä, että kysymyksessä olisi koko maailmaa sitova sopimus, on kyse kuitenkin kansallisten säännösten soveltamisesta. Valtioiden lakien avulla ratkaistaan ne tilanteet, joissa eri valtioiden oikeusjärjestelmät ovat ristiriidassa. (Mikkola 2009, 7–8.)

Kansainväliseen yksityisoikeuteen liittyy vahvasti oikeudellinen yhteistyö. Oikeudellisen yhteistyön avulla voidaan pyrkiä aineellisen lainsäädännön lainvalintasäännösten samankaltaistamiseen kansainvälisen kanssakäymisen sujuvoittamiseksi. Aineellista lainsäädäntöä yhtenäistettäessä tulisi yhtenäistää myös siihen liittyvät kansainvälistä yksityisoikeutta koskevat säännökset, mikäli mahdollista. Yhtenä tavoitteena kansainvälisessä yksityisoikeudessa on jo pitkään ollut se, että riippumatta asian ratkaisupaikan lainvalintasäännöksistä, voitaisiin tapaukseen soveltaa aina yhden valtion lakia. (Sama, 18–19 & 47.)

Kansainväliseen yksityisoikeuteen liittyy myös epäsuotuisia ilmiöitä, kuten oikeuspaikkakeinottelu (engl. forum shopping), sopimattomuusoppi (lat. forum non conveniens) ja lainvalinnallinen kotiinpäinveto (engl. homeward trend). Oikeuspaikkakeinottelu on mahdollista silloin, kun kantaja voi panna oikeusprosessin vireille useamman valtion tuomioistuimessa. Kantaja voi yrittää ennakoیدا, minkä valtion tuomioistuin antaisi hänelle edullisimman tuomion, ja yrittää saada asian siinä tuomioistuimessa vireille. Sopimattomuusopin mukaan tuomioistuimen toimivalta voidaan torjua, jos sitä pidetään vastaajalle liian epämukavana. Tällaisessa tapauksessa tuomioistuin voi harkintansa mukaan jättää asian tutkimatta, vaikka kansallisten säännösten mukaan se olisikin toimival-

tainen käsittelemään asiaa. Sopimattomuusopilla voidaan torjua oikeuspaikkakeinottelua, mutta se vähentää oikeudenkäytön ennustettavuutta, sillä sopimattomuusopin soveltamien on harkinanvaraista. Lainvalinnallista kotiinpäinvetoa pidetään oikeuspaikkakeinottelua tukevana toimintana, sillä siinä tuomioistuimet pyrkivät soveltamaan oman valtionsa lakia, ja ilmiö on kansainvälinen. Kuitenkin joitain kansallisia säännöksiä saatetaan jättää soveltamatta siksi, että tuomioistuin ei halua soveltaa lainvalintasäännöksistä johtuvaa muun valtion lakia, ulkomaan oikeudesta tai lainvalintasäännöksistä ei olla tarpeeksi tietoisia tai ei ymmärretä asian ulkomaista liittymää. (Sama, 27–30.)

Kansainvälisiä perintöasioita vaikeuttaa se, että jokaisessa valtiossa on omat kansalliset säädöksensä. Valtioiden säädöksissä siitä, missä perintöasia tulisi selvittää ja mitkä seikat määrittävät sen, minkä valtion lakia perintöoikeudellisiin kysymyksiin sovelletaan, on eroja. Vaikutusta on myös sillä, miten toinen valtio suhtautuu Suomessa tehdyn testamentin määräykseen, jossa perittävä on ilmaissut tahtonsa toisen valtion lain soveltamiseksi perintöasiassa. Toisen valtion lain-säädännöllä on siis merkitystä testamentin määräyksen kannalta, sillä testamentin määräys ei välttämättä ole kaikissa valtioissa yhtä tehokas kansallisten säännösten vuoksi. Perittävän tulisi huomioida määräystä tehdessään eri oikeusjärjestelmien vaikutukset testamentin tehokkuuteen. Eroavaisuuksia on myös testamentin pätevyuden tulkinnassa ja siinä, miten aineelliset ongelmat ratkaistaan. (Mikkola 2014, 870–871.)

Tuomioistuimen toimivallan määrittelyssä tarkasteltavana on, millaiset liittymät perittävällä on ollut kyseiseen valtioon. Merkittäviä liittymiä ovat asuin- ja kotipaikka sekä kansalaisuus. Kaikista yleisin ja tunnustetuin liittymä on henkilön asuinpaikka. Asuinpaikalla tarkoitetaan valtiota, jossa henkilö asuu. Kotipaikalla yleensä tarkoitetaan valtiota, jossa henkilö asuu ja hänen tarkoituksensa on oleskella valtiossa pysyvästi. Muita liittymiä, joita henkilöllä voi olla valtioon, on esimerkiksi omaisuuden sijainti. Kiinteän omaisuuden sijainnilla on siis merkitystä oikeuspaikan tarkastelussa. (Helin 2013, 45 & 54.)

Ei ole perusteltua ottaa perintöasiaa suomalaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos asialla ei ole minkäänlaista läheistä suhdetta Suomeen tai tuomioistuimen ratkaisu jäisi tyystin tehottomaksi. Yhteyden ja liittymien puuttumisen lisäksi todisteiden tai muiden aineistojen saatavuus asian käsittelemiseksi voi olla ongelmallista toisesta valtiosta. Vaikka tuomioistuin olisi toimivaltainen käsittelemään asiaa, voi tuomioistuin torjua asian käsittelyn sillä perusteella, että se ei ole sopivin tekemään ratkaisua asiassa. Tämä sopimattomuusoppi on tunnettu valtioissa, joissa on common

law -oikeusjärjestys. Tuomioistuimet voivat yhdessä etsiä paremman toimivaltaisen tuomioistuinten, joka olisi sopivampi asian käsittelyyn. (Helin 2013, 17–18 & 24.)

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat antaneet asetuksen toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta, joka pitkälti määrittää sen, minkä valtion lakia sovelletaan perintöasiassa. Pohjoismaat ovat solmineet oman perintösopimuksen koskien perintöä, testamenttia ja pesänselvitystä, mutta se on toissijainen suhteessa Euroopan unionin perintöasetukseen. Suomessa on määritelty kansalliset säännökset lain tasolla perintökaaressa.

Lainsäädännön kannalta käsitellään toista Euroopan unionin valtiota, Iso-Britanniaa, sillä se tuo hyvän vertailupohjan Suomen lainsäädännölle. Yhdysvaltain Kalifornian lakia käsitellään siksi, että monen sosiaalisen median palveluntarjoajan käyttöehdoissa sovelletaan kyseisen osavaltion lakia. Kaliforniassa on säännelty digitaalisen jäämistön perimisestä, mutta Suomessa eikä Iso-Britanniassa ole voimassaolevaa sääntelyä aiheesta. Iso-Britannian ja Kalifornian lait on hankittu paikallisten viranomaisten lähteistä.

5.1 Oikeuspaikka- ja lainvalintasopimus

Suomessa vallitsee sopimusvapaus, joka on yksi sopimusoikeuden opeista (Saarnilehto 2009, 13). Sopimusvapaudesta johtuu, että tehdyt sopimukset ovat etusijalla tarkasteltaessa kysymystä oikeuspaikasta tai sovellettavasta laista. Mikäli lainvalinta- tai oikeuspaikkasopimusta ei ole tehty, sovelletaan asian ratkaisemiseksi ensin kansainvälisiä sopimuksia, Euroopan unionin sopimuksia, kansallisia säännöksiä ja viimeiseksi oikeudenalan yleisiä periaatteita. Kansainväliset sopimukset ovat sen tasoisia voimassa Suomessa, kuin ne on saatettu voimaan, toisin sanoen lakeina tai asetuksina, ja rinnastuvat kansalliseen lainsäädäntöön. (Euroopan komissio 2017a, viitattu 12.3.2018; Rooman sopimus 21 art.)

Oikeuspaikkasopimus tarkoittaa asianosaisten sopimusta siitä, mikä tuomioistuin tutkii riita-asian. Oikeuspaikkasopimus on tehtävä aina kirjallisesti, jotta se on pätevä. (Oikeudenkäymiskaari 4/1734 10:19 §.) Kansainvälinen oikeuspaikkasopimus syrjäyttää kansalliset säännökset siitä, mikä tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään asian. Asianosaiset voivat halutessaan valita

valmiiksi toimivaltaisen tuomioistuimen käsittelemään asian, mutta heillä on myös mahdollisuus sopia keskenään jokin tietty tuomioistuin. Tällöin kansalliset säännökset vaikuttavat siihen, mikä tuomioistuin on alueellisesti toimivaltainen käsittelemään asian. (Koulu 2003, 51–52.)

Jos riita-asia koskee kuluttajalainsäädäntöä ja elinkeinonharjoittaja on vastaajana asiassa, on kuluttajan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan tuomioistuin toimivaltainen tutkimaan asian (OK 10:5 §). Bryssel I –asetuksella on määrätty tuomioistuimen toimivallasta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. Asetusta sovelletaan esimerkiksi silloin, kun kuluttaja on osapuolena riita-asiaissa. Asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät kuitenkin perintöön ja testamenttiin kuuluvat asiat. Kuluttajaa koskevissa asioissa asianosaisten välinen sopimus toimivaltaisesta tuomioistuimesta voidaan tehdä silloin, jos riita on jo syntynyt tai sopimuksen myötä kuluttajalla on enemmän valinnanvapautta tuomioistuimen valitsemisessa. Ilman osapuolten sopimusta kuluttajaa vastaan voidaan nostaa kanne vain kuluttajan kotipaikan tuomioistuimessa. Kuluttajalla on mahdollisuus nostaa kanne joko oman kotipaikan tuomioistuimessa tai elinkeinonharjoittajan kotipaikan tuomioistuimessa. (Bryssel I –asetus 1, 18 & 19 art.)

Jos osapuolet ovat sopineet toimivaltaisesta tuomioistuimesta, voidaan samalla sopia myös siitä, minkä valtion lakia tapaukseen sovelletaan (Koulu 2003, 111). Osapuolten mahdollisuutta sopia tapaukseen sovellettavan valtion laista tarkoittaa sopimukseen tehtävää lakiviittausta. Lakiviittaus voi koskea koko sopimusta tai vain jotain sen tiettyä osaa. Jos osapuolet eivät ole sopineet sovellettavasta laista, tulee sovellettavaksi laiksi sen valtion laki, johon sopimuksella on läheisin liittyminen. Se valtio, johon sopimuksella on läheisin liittyminen, määräytyy sen perusteella, missä vastaavalla osapuolella on ollut asuinpaikka sopimuksen tekohetkellä. Sopimuksessa määritelty lakiviittaus ei voi olla sellainen, että se heikentäisi kuluttajan asemaa. Jos kuluttaja on osapuolena sopimuksessa, sopimukseen tehty lakiviittaus ei voi poistaa kuluttajan oman asuinpaikan valtion lain antamaa suojaa. Rooman sopimuksen määräykset eivät ulotu sopimukseen, jotka koskevat esimerkiksi perintöä tai testamenttia. (Rooman sopimus 1, 3, 4 & 5 art.)

On epäselvää, onko kuolinpesä kuluttajan asemassa. Kuluttajana voi olla vain luonnollinen henkilö, mutta kuolinpesä kuitenkin muodostuu kuolinpesän osakkaista eli useasta luonnollisesta henkilöstä. Kuolinpesästä tulee vainajan oikeuksien omistaja, sillä vainajan oikeudet siirtyvät kuolinpesälle sellaisenaan yleisseuraannon perusteella. Esimerkiksi Viestintäviraston tulkinnan mukaan kuolinpesä saa samat oikeudet kuin vainajalla oli eläessään (2013, 3). Sopimussuhteen osapuo-

lena voi olla vain elossa oleva henkilö, joten selkeää ei ole, voiko vainajan kuluttaja-asema siirtyä kuolinpesälle.

5.2 Suomi

Kansainvälisissä perintöasioissa Suomen tuomioistuin voi määrätä pesänselvittäjän tai -jakajan seuraavissa tilanteissa: perittävällä oli kuolinhetkellään asuin- tai kotipaikka Suomessa, perittävä oli Suomen kansalainen ja määrännyt, että perimyksen sovelletaan Suomen lainsäädäntöä, perittävä oli Suomen kansalainen ja perittävän asuinpaikan valtiossa ei toimiteta pesänselvitystä tai perinnönjakoa, perittävältä on jäänyt Suomeen omaisuutta ja perittävän asuinpaikan valtiossa ei toimiteta sen omaisuuden osalta pesänselvitystä tai perinnönjakoa tai jos perittävältä on jäänyt Suomeen perintökaaren 25 luvussa mainittu maatila. Tuomioistuimen on Suomessa kuitenkin mahdollista tutkia perintöasiaa, jos vastaaja ei esitä tuomioistuimen toimivallasta vastaväitteitä. Pätevä määräys siitä, minkä valtion laki perimyksen halutaan sovellettavaksi, on tehtävä testamenttiin. (PK 26:1, 3 & 6 §:t.)

Perimyksen sovellettava laki määräytyy ensisijaisesti perittävän kotipaikan mukaan. Jos perittävä asui toisessa valtiossa kuin missä hänellä oli kotipaikka, voidaan kyseisen valtion lakia soveltaa perimyksen vain, jos perittävä oli kuolinhetkellä sen valtion kansalainen tai perittävä asui valtiossa vähintään viisi vuotta kuolinhetkestään taaksepäin laskettuna. Sovellettavan valtion lain valinnassa huomioidaan kuitenkin se, oliko perittävällä läheisempi yhteys asuin- tai kotipaikkaansa. (PK 26:5 §.)

Kotimaassa digitaalista jäämistöä koskeva riita-asia käsitellään käräjäoikeudessa (OK 5:1 §). Jos vastaajana on luonnollinen henkilö, on tuomioistuin toimivaltainen vastaajan kotipaikan mukaan. Tuomioistuimen toimivaltaisuus muiden kuin luonnollisten henkilöiden osalta määräytyy myös näiden kotipaikan perusteella. Jos kanne koskee jäämistöä tai kuolinpesää, ehdottomana oikeuspaikkana on se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä vainajalla oli kuolinhetkellään kotipaikka. (OK 10:1–2 & 17 §:t.)

Riita-asia laitetaan vireille tekemällä haastehakemus käräjäoikeuteen. Kun haastehakemukseen perustuva kanne hyväksytään, antaa tuomioistuin haasteen, johon vastaajaa pyydetään vastaamaan. Jos vastaaja ei vastaa haasteeseen tai asia on riidaton, antaa käräjäoikeus yksipuolisen

tuomion. Yksipuolisella tuomiolla hyväksytään kantajan kanne sellaisenaan. Muussa tapauksessa asian käsittely jatkuu suullisessa tai kirjallisessa istunnossa. (OK 5:1, 8, 9, 13 & 15 §:t.)

Suomessa ei ole vielä muodostunut laajaa oikeuskäytäntöä, joka käsittelee digitaalisessa muodossa olevaa perintöä. Tällä hetkellä vain Helsingin käräjäoikeus on antanut tuomion (14/44626), joka koskee digitaalista jäämistöä. Jos tapaus olisi edennyt korkeimpaan oikeuteen asti, olisi sillä ollut ennakkoratkaisuaroa.

Tapauksessa kuolinpesän osakkaat ja pesänselvittäjä ja -jakaja vaativat Elisa Oyj:tä antamaan rajoittamattoman pääsyn vainajan käyttämään sähköpostiin ja muuhun digitaaliseen jäämistöön, johon pääsy voitiin sallia. Rajoittamattomalla pääsillä tarkoitetaan sitä, että vainajan oikeudenomistajilla on mahdollisuus saada vainajan digitaalinen omaisuus haltuunsa sellaisena, kuin se oli vainajan käytettävissä. Lisäksi he vaativat salasanoja ja muita tietoja, jotka tarvittiin vaadittujen oikeuksien käyttämiseksi. Kantajat perustelivat vaatimuksiaan sillä, että vainaja käytti sähköpostiaan muun muassa työhönsä liittyvien sopimusten, sitoumusten ja saatavien vahvistamiseen ja omaisuuteensa liittyvien asioiden hoitamiseen eikä kuolinpesää voinut selvittää täydellisesti ilman pääsyä sähköpostiin. Vainajalla oli omaisuutta, varallisuutta ja merkittäviä saatavia niin yksityishenkilöiltä kuin yrityksiltäkin Suomessa, Espanjassa, Saksassa ja Sambiassa. Kantajat vetosivat perintökaaren 19 lukuun, jonka mukaan pesänselvittäjän tulee ryhtyä kaikkiin pesän selvittämiseksi vaadittaviin välttämättömiin toimiin. Pesänselvittäjällä on oikeuden lisäksi velvollisuus hankkia kaikki tiedot vainajan varallisuudesta ja vastuista. Koska vainajalla olisi eläessään ollut oikeus saada kaikki tiedot Elisa Oyj:ltä, joita kantajat vaativat, ei Elisa Oyj voinut kieltäytyä luovuttamasta niitä kantajille. Lisäksi kantajat perustelivat vaatimuksiaan sillä, että vainajan omaisuus ja hänelle kuuluneet oikeudet siirtyvät oikeudenomistajille yleisseuraantona, ja näin ollen kuolinpesällä on oikeus saada vainajan sähköpostin sisältö itselleen. Kieltyymällä kantajien vaatimuksesta Elisa Oyj estää oikeudettomasti kuolinpesää saamasta haltuunsa sille kuuluvaa jäämistöä. Suomen oikeusjärjestelmän mukainen kirjesalaisuus ei suojaa vainajaa.

Elisa Oyj kiisti kantajien vaatimukset ja pyysi niiden hylkäämistä. Perusteluikseen se esitti, ettei se voimassa olleen lainsäädännön ja oikeuskäytännön mukaan voinut ilman viranomaisen tai tuomioistuimen velvoittavaa päätöstä luovuttaa tietoja, ja sillä oli lain ja viranomaispäätösten mukaan perusteet ja velvollisuus kieltäytyä tietojen luovuttamisesta. Kuolinpesän varallisuuteen liittyvät asiat eivät voineet velvoittaa Elisa Oyj:tä luovuttamaan kirjesalaisuuden suojaamia viestejä

ja tunnistamistietoja kuolinpesälle, sillä Elisa Oyj oli viestintäpalvelujen tarjoaja ja viestien tekninen välittäjä, eikä osapuolena kuolinpesän varallisuuden selvittämisessä.

Vastaaja vetosi perustuslaissa määriteltyyn kirjesalaisuuteen ja sähköisen viestinnän tietosuojalakiin (516/2004), jonka mukaan viesti ja tunnistamistiedot ovat luottamuksellisia ja teleyrityksen palveluksessa oleva ei saa ilman viestinnän osapuolen suostumusta ilmaista, mitä hän on tehtävässään saanut tietää viesteistä ja tunnistamistiedoista. Vaitiolovelvollisuuden rikkominen ja tunnistamistietojen lainvastainen käsittely on rikoslain mukaan rangaistavaa. Vastaavanlaisessa tapauksessa Viestintävirasto antoi päätöksen, jonka mukaan kirjesalaisuudesta ei voinut poiketa. Päätöksestä valitettiin Kouvolan HaO:n, joka hylkäsi valituksen samoin perustein.

Käräjäoikeus otti kantaa viran puolesta kantajan asianosaislegitimaatioon. Perintökaaren mukaan vain pesänselvittäjä voi ajaa kannetta kuolinpesän puolesta, joten kanne jätettiin tutkimatta kuolinpesän osakkaiden puolesta. Käräjäoikeus ratkaisi asian kantajan hyväksi ja määräsi Elisa Oyj:n luovuttamaan pesänselvittäjälle vaatimusten mukaiset oikeudet rajoittamattomana sekä niihin liittyvät tarpeelliset salasanat ja muut tiedot. Käräjäoikeus päätyi kyseiseen ratkaisuun niillä perusteilla, että perintöoikeus on yleisseuraanto, jolla kaikki vainajalle kuulunut omaisuus, myös kirjeenvaihto, siirtyy perillisille ilman viranomais- tai tuomioistuinpäätöstä. Vastaaja ei ollut osapuolena kuolinpesän varallisuuden selvittämisessä, mutta se oli kuitenkin velvollinen luovuttamaan hallussaan olevat, jäämistöön kuuluvat tiedot kullinpesälle. Vastaaja vetosi vastauksessaan kirjesalaisuuteen, mutta kyseinen perusoikeus lakkaa henkilön kuollessa. Vastaaja vetosi myös Telehallintokeskuksen päätökseen 25.9.2000 nro 297/531/00 ja siihen liittyvään Kouvolan hallinto-oikeuden päätökseen 26.11.2001 nro 01/0416/2. Päätöksissä ei ollut huomioitu sitä, että kirjesalaisuus lakkaa henkilön kuollessa. Myös rikoslain mukaiset tieto- ja viestintärikokset ovat tarkoitettuja suojaamaan elossa olevia henkilöitä. Viestintäviraston ohjauskirjeen 4.3.2013 mukaan kuolinpesän osakkaat tulevat yleisseuraannon perusteella kirjeenvaihdon osapuoliksi vainajan sijaan, ja voivat siten hallita vainajan digitaalista jäämistöä.

Viestintävirasto on antanut oman tulkintansa koskien teleyritysten mahdollisuutta luovuttaa kuolinpesälle perittävän viestit sekä tunnistamistiedot. Viestintävirasto esittelee kannanotossaan perustuslain 10 pykälän, jonka mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Kuitenkin lailla voidaan määrätä viestin salaisuuteen liittyvistä rajoituksista. Lisäksi viestintävirasto on tuonut esille sähköisen viestinnän tietosuojalain 5 pykälän. Kyseisen

pykälän mukaan teleyritys ei saa ilman viestinnän osapuolen suostumusta antaa tietoja viesteistä tai tunnistamistiedoista. (Viestintävirasto 2013, 1–2.)

Viestintävirasto on käyttänyt perusteluissaan Urpo Kankaan antamaa asiantuntijaselvitystä. Selvityksen mukaan luottamuksellisen viestin suoja päättyy, kun henkilö kuolee. Vaikka viestinnän toista osapuolta suojaa luottamuksellisen viestin suoja sekä kirjesalaisuus, on kuolinpesällä silti oikeus vainajan digitaaliseen jäämistöön. Perusteluissa todetaan, että perintöoikeuden mukaan vainajan omaisuus siirtyy perillisille yleisseuraannon perusteella. Tämän vuoksi myös digitaalinen jäämistö, vainajan viestintä mukaan lukien, siirtyy perillisille. (Sama, 2.)

Viestintäviraston tulkinnan perusteella teleyritysten tulee antaa perillisille vainajan sähköinen viestintä. Perusteluissaan viestintävirasto esittelee, että kuolinpesän osakkaat tulevat vainajan sijaan viestinnän osapuoliksi yleisseuraannon vuoksi ja osakkailla on samanlainen oikeus saada tiedot kuin vainajalla itse eläessään on ollut. Teleyrityksillä on siis täten oikeus luovuttaa kuolinpesän osakkaille vainajan viestit, tunnistamistiedot sekä käyttäjätunnus ja salasana. (Sama, 3.)

5.3 Euroopan unioni

Jokaisella Euroopan unionin jäsenvaltiolla on omanlaiset säännöksensä siitä, millä perusteella tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään perintöasiaa. Euroopan unionin perintöasetuksen tarkoituksena on yhtenäistää tuomioistuimen toimivallan valintaa ristiriitaisissa tilanteissa. Ristiriitaisessa tilanteessa esimerkiksi useampi jäsenvaltio katsoo olevansa toimivaltainen käsittelemään perintöasiaa tai yksikään jäsenvaltio ei katso olevansa toimivaltainen millään perusteella. (Heikinsalmi 2012, 833.)

Eurooppalainen perintötodistus on väline kansainvälisten perintöasioiden hoitamiseen ja se on käytössä tietyissä EU-maissa. Pohjoismaat ovat solmineet pohjoismaisen perintösopimuksen helpottamaan perimyksen liittyviä kysymyksiä, kun perintöasialla on pohjoismaisia kytkentöjä. Osassa EU:n jäsenvaltioista on säännelty digitaalisen jäämistön perimisestä, kun taas osassa ei ole. Tämä on yksi syy sille, että digitaaliseen jäämistöön liittyvän EU:n tasoisen sääntelyn puolesta on lobattu (Euractiv 2017a, viitattu 22.11.2017).

5.3.1 Euroopan unionin perintöasetus ja eurooppalainen perintötodistus

Euroopan unionin perintöasetuksen 10 artiklan mukaan, jos perittävällä ei ollut asuinpaikkaa missään Euroopan unionin jäsenvaltiossa, mutta perittävällä kuitenkin oli omaisuutta jossakin jäsenvaltiossa, on sellaisen valtion tuomioistuin toimivaltainen ratkaisemaan perimyksen liittyvän asian kokonaan, jos perittävä oli kyseisen maan kansalainen tai perittävällä oli asuinpaikka kyseisessä jäsenvaltiossa korkeintaan viisi vuotta ennen hänen kuolemaansa. Jos edellisen perusteella minkään jäsenvaltion tuomioistuin ei ole toimivaltainen, on sellaisen jäsenvaltion tuomioistuin toimivaltainen tekemään ratkaisun siitä omaisuudesta, joka sen alueella sijaitsee.

Jos perittävällä oli omaisuutta jossain muussa kuin Euroopan unionin jäsenvaltiossa ja perintöasia on vireillä jäsenvaltiossa, voi asianosainen pyytää tuomioistuinta olla tekemättä ratkaisua tästä kolmannessa valtiossa sijaitsevasta omaisuudesta. Pyyntöä voidaan noudattaa, mikäli on todennäköistä, ettei tuomioistuimen päätöstä kyseisestä omaisuudesta tunnusteta ja pidetä täytäntöönpanokelpoisena kolmannessa valtiossa. (Sama, 12 art.)

Sellaisissa valtioissa, joissa on useita alueellisia oikeusjärjestelmiä, joissa on omat perimystä koskevat sääntönsä, määräytyy valtion sisäisten lainvalintasääntöjen mukaan kulloinkin noudatettava oikeusjärjestelmä. Jos lainvalintasääntöjä ei ole, noudatetaan sen alueen oikeusjärjestelmää, jossa perittävällä oli asuinpaikka tai johon hänellä oli läheisin liittymä. Jos valtiossa taas on useita oikeusjärjestelmiä ja niiden perimyksen liittyviä säännöksiä sovelletaan eri ihmisryhmiin, sovelletaan valtion lainvalintasääntöjä. Jos sääntöjä ei ole, sovelletaan sitä järjestelmää, johon perillisellä oli lähin liittymä. (Sama 36.1 & 37 art.).

Lähtökohtaisesti jäsenvaltioissa tehdyt tuomioistuinten päätökset tunnustetaan muissa jäsenvaltioissa ilman eri menettelyä. Päätös jätetään kuitenkin tunnustamatta, jos se on *ordre public*, eli jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen siinä valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään. Päätös jätetään tunnustamatta myös, jos päätös on tehty vastaajan poissa ollessa eikä haastehakemusta tai muuta sellaista ole annettu vastaajalle tarpeeksi ajoissa tiedoksi siten, että hän olisi kyennyt valmistautumaan asiassa vastaamiseen. Tämä ei kuitenkaan päde, jos hän ei ole riitauttanut päätöstä, vaikka hänellä olisi ollut siihen mahdollisuus. Päätös jätetään tunnustamatta myös silloin, kun siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään, on samojen asianosaisten välisessä oikeudenkäynnissä annettu päätös, ja päätökset ovat ristiriidassa keskenään tai ”päätös on ristiriidassa samaa asiaa koskevassa ja samojen asianosaisten välisessä oikeu-

denkäynnissä toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa annetun aiemman päätöksen kanssa ja aiemmin tehty päätös täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään”. (Sama 39–40 art.) Tunnustamisen lisäksi päätös on täytäntöönpanokelpoinen toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa silloin, kun se on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa päätös on tehty ja se on julistettu menettelyn mukaisesti täytäntöönpanokelpoiseksi toisessa jäsenvaltiossa asianosaisen hakemuksesta (Sama 43 art.).

Eurooppalainen perintötodistus on asiakirja, jonka tarkoituksena on helpottaa kansainvälisten perintöasioiden hoitamista Euroopan unionin jäsenvaltioissa, joissa perintötodistus on otettu käyttöön (Euroopan komissio 2017b, viitattu 28.10.2017). Eurooppalaisella perintötodistuksella perilliset, testamentinsaajat, testamentin toimeenpanijat ja jäämistön hoitajat voivat osoittaa asemansa ja käyttää oikeuksiaan näissä valtioissa. Eurooppalainen perintötodistus voidaan antaa vain henkilöstä, joka on kuollut 17.8.2015 tai sen jälkeen. (Perintöasetus 63 & 84 art.)

Eurooppalainen perintötodistus voidaan antaa jäsenvaltiossa, jonka tuomioistuimella on siihen toimivalta. Yleensä tuomioistuin on toimivaltainen sen perusteella, että perittävä asui kyseisessä jäsenvaltiossa kuolinhetkellään. (Sama 4 & 64 art.) Suomessa eurooppalaisen perintötodistuksen saa Uudenmaan maistraatista hakemuksella (Maistraatti 2017, viitattu 28.10.2017). Hakemuksen voivat jättää perilliset, testamentinsaajat, testamentin toimeenpanijat ja jäämistön hoitajat. Todistus on pätevä sellaisenaan kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. (Perintöasetus 63, 65 & 69 art.)

5.3.2 Täytäntöönpano

Yksityishenkilön on mahdollista nostaa kanne Euroopan unionin yleiselle tuomioistuimelle, jos EU-lainsäädäntöä on rikottu jäsenvaltion toimesta. Tällöin kannetta ei nosteta yksityishenkilöä, vaan valtiota vastaan. Unionin yleisellä tuomioistuimella on toimivalta käsitellä asioita, jotka liittyvät Euroopan unionin tekemiin sopimuksiin. (Curia 2017, viitattu 13.11.2017.) Euroopan unionin lainsäädäntöön kuuluvat perussopimukset, asetukset, direktiivit ja päätökset. (Europa 2017a, viitattu 13.11.2017). Perussopimukseen sisältyvät esimerkiksi Lissabonin, Nizzan sekä Amsterdamin sopimukset. Jokainen EU:n jäsenmaa on sitoutunut noudattamaan yhteisesti sovittuja sopimuksia. Perussopimusten tarkoituksena on asettaa raamit EU-lainsäädännön toteuttamiselle ja

täytäntöönpanolle. (Europa 2017b, viitattu 13.11.2017.) Jos jäsenvaltio on rikkonut Euroopan unionin perintöasetusta, voi kantaja nostaa kanteen valtiota vastaan. Kanteen voi nostaa esimerkiksi tilanteessa, jossa jäsenvaltio ei ole noudattanut toimivallan määräytymistä asetuksen mukaisesti. Kyseessä on tilanne, jossa perillisasemassa oleva henkilö nostaa kanteen sen perusteella, ettei valtio ole antanut perintöasetuksen mukaista suojaa.

Unionin tuomioistuimelle tulee osoittaa kannekirjelmä, joka annetaan tiedoksi vastaajalle. Vastajalla on mahdollisuus antaa asiassa oma vastineensa. Jos jäsenvaltio, muu taho tai henkilö kokee, että asia koskee hänen etuaan, voi tämä olla tapauksessa väliintulijan roolissa. Väliintulija voi puoltaa kumman tahansa asianosaisen kantaa ja antaa oman kirjelmänsä tapaukseen liittyen. Oikeudenkäyntimenettelyyn voi kuulua suullinen vaihe, mutta asia voidaan ratkaista myös osapuolten antamien kirjelmien perusteella. (Curia 2017, viitattu 13.11.2017.)

Euractiv on itsenäinen mediaverkosto, joka on erikoistunut EU:n politiikkaan. Euractivin tarkoituksena on syventää EU:n politiikkaan liittyviä väittelyitä niin toimielinten sisä- kuin ulkopuolellakin. (Euractiv 2017b, viitattu 25.1.2018.) Euractiv on julkaissut 2017 uutisen, jonka mukaan joukko lakimiehiä painostaa EU:n lainsäätäjää ehdottamaan säännöksiä, jotka pakottaisivat palveluntarjoajat luovuttamaan kuolleen henkilön digitaalisen aineiston kuolinpesälle. Säännökset olisivat tarpeellisia, jotta digitaalisen jäämistön periminen olisi yhtenäistä Euroopan unionissa. Säännösten tulisi olla sellaisia, että jokainen Euroopan unionin jäsenvaltio noudattaisi niitä. EU-tason sääntelylle on tarvetta, sillä useasti perilliset eivät välttämättä ole tietoisia perittävän digitaalisista tileistä, joten pääsy perittävän jäämistöön voi olla haasteellista. (Euractiv 2017a, viitattu 22.11.2017.)

Digitaalisen aineiston perimistä ei tulisi käsitellä eri tavoin kuin muun jäämistön perimistä. Toisaalta on vaikeaa hahmottaa, missä kulkee raja yksityisyyden näkökulmasta tarkasteltuna, kun kyseessä on esimerkiksi vainajan sosiaalinen media tai blogi. Kuitenkaan yhtenäiset säännökset digitaalisesta jäämistöstä Euroopan unionin tasolla eivät välttämättä olisi kannattavia, sillä jokaisella jäsenmaalla on omat perimiseen liittyvät lakinsa. (Sama, viitattu 23.11.2017.) Kansallisten säännösten perusteella määräytyvät perimysjärjestys sekä testamentin saajien oikeudet, ja nämä voivat erota valtioiden välillä. Kuitenkin Euroopan unionin tasolla yhtenäiset säännökset siitä, että digitaalinen omaisuus periytyy samalla tavalla kuin muukin omaisuus, toisivat selkeyttä vallitsevaan tilanteeseen.

5.3.3 Pohjoismainen perintösopimus

Pohjoismaat ovat tehneet yhdessä sopimuksen, joka koskee perintöä, testamenttia sekä pesänselvitystä. Sopimuksessa ovat mukana Suomen lisäksi Islanti, Tanska, Norja ja Ruotsi. Alun perin pohjoismainen perintösopimus tehtiin vuonna 1934, mutta sopimusta muutettiin Euroopan unionin perintöasetuksen myötä. Uusi muutettu perintösopimus tuli voimaan 1.9.2015. (Valtioneuvoston asetus Pohjoismaiden välillä tehdyn perintöä, testamenttia ja pesänselvitystä koskevan sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta ja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 60/2015.)

Pohjoismaista perintösopimusta sovelletaan siinä tapauksessa, ettei Euroopan unionin perintöasetus tule sovellettavaksi perintöasiaan. Tarve muuttaa Pohjoismaiden välistä perintösopimusta syntyikin Euroopan unionin jäsenvaltioissa sovellettavan perintöasetuksen myötä. Pohjoismaisen perintösopimuksen mukaan valtion lainvalinnassa huomioidaan perittävän yhteys sopimusvaltioon. Jos perittävällä oli läheisempi yhteys toiseen sopimusvaltioon kuollessaan kuin siihen, jossa hänellä oli asuinpaikka, sovelletaan sen sopimusvaltion lakia. Perittävällä on mahdollisuus määrätä, että perintöasiaan sovelletaan sen valtion lakia, jonka kansalainen hän on. Pätevä määräys lainvalinnasta on tehtävä testamenttiin. Lisäksi sopimus sisältää esimerkiksi tarkempia säännöksiä siitä, miten menetellään riita-asioissa, velkaan liittyvissä tilanteissa tai osituksessa. (Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välinen sopimus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken Kööpenhaminassa 19 päivänä marraskuuta 1934 tehdyn perintöä, testamenttia ja pesänselvitystä koskevan sopimuksen muuttamisesta, SopS 60/2015. Artikla I.)

5.3.4 Lainsäädäntö toisessa EU-maassa

Iso-Britannian perintölaissa omaisuus käsittää kaiken sellaisen omaisuuden, josta henkilö voi määrätä (Administration of Estates Act 1925, s. 55, c. 3). Tämä sisältää myös digitaalisen omaisuuden. Iso-Britanniassa ilman testamenttia kuolevan henkilön omaisuus siirtyy lain mukaan ensin eloon jääneelle aviopuolisolle tai rekisteröidyn parisuhteen puolisolalle. Puolisoiden tulee olla naimisissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa, jotta toisella on oikeus perintöön. Jos puoliset ovat epävirallisesti eronneet, voi eloon jäänyt puoliso edelleen periä. Avopuolisot eivät ole oikeutettuja perintöön. Jos vainajalla ei kuolinhetkellään ole puolisoa, siirtyy omaisuus hänen jälkeläisilleen. Vaikka vainajan puolisolalla on oikeus perintöön, voi myös lapsi, lapsenlapsi tai lapsenlapsenlapsi

periä siinä tapauksessa, että vainajan jäämistön arvo ylittää laissa määritellyn summan. Tällöin leski perii tämän laissa määritellyn summan, ja ylimenevästä osasta leski saa puolet ja puolet jaetaan lasten kesken tasan. Mikäli vainajalla ei ole leskeä eikä jälkeläisiä, perivät hänen vanhempansa hänet yhtä suurin osuuksin. Jos vanhemmat eivät ole elossa, perivät sisarukset. Sisarusten jälkeen perimysjärjestyksessä ovat isovanhemmat, sedät ja tädit. Viimeisenä perimysjärjestyksessä on valtio. (Sama, s. 46.) Iso-Britanniassa on suositeltavaa tehdä testamentti, sillä vain testamentilla henkilö voi varmistaa jäämistönsä siirtymisen haluamilleen henkilöille (Law on the Web 2017, viitattu 27.11.2017). Testamentin ehtoja sovelletaan ennen lakia (Administration of Estates Act, s. 33, c. 7).

Iso-Britanniassa ei ole olemassa erinäisiä säännöksiä, jotka käsittelevät digitaalisen omaisuuden siirtymistä perillisille. Tästä syystä on helpointa jättää perillisille lista kaikista käyttämiensä palvelujen tileistä ja salasanoista, sillä perilliset eivät välttämättä ole tietoisia kaikista perittävän digitaalisista aineistoista. YouGov, joka on isobritannialainen tutkimuksiin ja analysointeihin erikoistunut yritys, on tehnyt tutkimuksen Iso-Britanniassa liittyen Facebookin sisällön omistamiseen. Tutkimukseen vastasi 2185 aikuista. Noin puolet tutkimukseen vastanneista ei jaa salasanojaan läheisilleen tai kirjoita niitä testamenttiinsa. Lisäksi tutkimuksen mukaan ihmisillä ei ole tietoa siitä, kuka omistaa digitaalisen omaisuuden henkilön kuollessa. Esimerkiksi joka kolmas aikuinen ajattelee, että Facebook omistaa käyttäjätilin sisällön. Melkein yhtä moni ei osannut sanoa, kuka on oman Facebook-tilin omistaja kuoleman sattuessa. (YouGov 2015, viitattu 27.11.2017.) Facebook on antanut asiakkailleen mahdollisuuden pyytää kuolleen henkilön käyttäjätilin poistamista tai saada osa tilin sisällöstä itselleen (Facebook 2018a, viitattu 31.1.2018; Facebook 2018b viitattu 31.1.2018).

5.4 Muut maat

Yhdysvaltain Kalifornian perintölain mukaan kaikki sellainen omaisuus, josta ei ole tehokkaasti määrätty testamentilla, siirtyy perillisille (Probate Code, d. 6, p. 2, c. 1, s. 6400). Tämä koskee myös digitaalista jäämistöä. Kaliforniassa tuli voimaan uusi laki 1.1.2017, jolla säädetään digitaalisesta jäämistöstä. Uuden lain mukaan käyttäjällä on mahdollisuus ilmaista palveluntarjoajalle nimetty henkilö, jolla on oikeus perittävän digitaaliseen jäämistöön. Henkilö voidaan nimetä joko palveluntarjoajan tarjoaman suoran palvelun kautta tai testamentilla. Jos palveluntarjoajan käyttöehdot ovat ristiriidassa tehdyn ilmoituksen tai testamentin kanssa, kumoaa ilmoitus tai testa-

mentti ne. Digitaalisen jäämistön saajalla on samanlaiset oikeudet omaisuuteen kuin sen käyttäjälläkin oli. Palveluntarjoaja voi esimerkiksi antaa nimetylle henkilölle täydet valtuudet käyttäjätiliin tai poistaa koko tilin henkilön pyynnöstä. Palveluntarjoajalla on 60 päivää aikaa luovuttaa digitaalinen jäämistö nimetylle henkilölle. Jos palveluntarjoaja ei noudata nimetyn henkilön pyyntöä ja luovuta tietoja määräaikaan mennessä, voi henkilö hakea määräystä tietojen luovuttamiseksi tuomioistuimelta. (Sama, d. 2, p. 20, s. 873–875 & 881.)

Jos perittävä on tehnyt testamentin, jossa määrätään tietojen luovuttamisesta, eikä palveluntarjoaja luovuta tietoja, testamentinhaltija voi toimittaa testamentin kuolinpesätuomioistuimelle. Testamentinsaajalla on 30 päivää aikaa perittävän kuolemasta toimittaa kuolinpesätuomioistuimelle alkuperäinen testamentti ja kopio testamentista kuolinpesästä vastaavalle henkilölle (engl. executor). Jos hakijalla ei ole testamenttia, hänen tulee tehdä hakemus testamentin vahvistamisesta tuomioistuimelle. Hakemus pitää toimittaa sen piirikunnan tuomioistuimelle, jossa perittävä asui kuolinhetkellään. (California Courts 2017, viitattu 15.11.2017.)

6 PALVELUNTARJOAJAT JA KÄYTTÖEHDOT

Ennen minkään Internetissä toimivan palvelun käyttöönottoa asiakkaan on hyväksyttävä palveluntarjoajan käyttöehdot. Hyvin usein palveluntarjoajat eivät ole suomalaisia, eli ristiriitatilanteessa sovellettavaksi laiksi tulee usein toisen valtion laki. Kunkin palvelun käyttöehdoista käy ilmi, minkä maan lakia sovelletaan ja mikä on oikeuspaikka. (Kangas 2012, 75–76.)

Tutkimukseen valittiin palveluntarjoajiksi rahapalvelujen, sosiaalisen median ja pelipalvelun edustajia, sillä haluttiin tutkia erilaisten palveluntarjoajien kantoja omistusoikeuksiin ja omaisuuden perimiseen. Erityisesti rahapalveluntarjoajilla on suora merkitys digitaalisen jäämistön selvittämisen ja perimisen kannalta.

Rahapalveluja edustavat Veikkaus, PayPal ja Unibet. Veikkaus valittiin siksi, että haluttiin tutkia jotain suomalaista palveluntarjoajaa. PayPal ja Unibet valittiin siksi, että ne ovat erilaisia rahapalveluntarjoajia kuin Veikkaus, ja tuovat samalla vertailuperustan Veikkaukselle. Facebook edustaa sosiaalisen median palvelua ja Runescape pelipalvelua.

Valittujen palvelujen käyttöehdoista etsittiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin: kuka omistaa käyttäjätilin ja sen omaisuuden ja sisällön? Kenellä on käyttöoikeus omaisuuteen ja mitä vaaditaan tunnistautumiselta, että tietoihin päästää käsiksi? Kuka omistaa käyttäjätilin kuoleman jälkeen? Miten sopimussuhde päätetään tai päättyy, kun henkilö kuolee? Saako palveluntarjoaja tiedon asiakkaansa kuolemasta? Mitä lakia sovelletaan käyttöehdoissa? Mikä on oikeuspaikka? Miten perillinen saa vainajan omaisuuden haltuunsa ja mitä se edellyttää?

6.1 Veikkaus

Veikkaus on suomalainen yritys, joka tarjoaa erilaisia rahapelejä (Veikkaus 2018a, viitattu 30.1.2018). Jotta Veikkauksen pelejä voi pelata muualla kuin myyntipaikoissa, tulee asiakkaan rekisteröityä etuasiakkaaksi. Etuasiakas voi pelata rahapelejä myös Internetissä sekä puhelimeen ladatun sovelluksen avulla. (Veikkaus 2018b, viitattu 30.1.2018.) Etuasiakkaaksi rekisteröityminen edellyttää 18-vuoden ikää, oikeustoimikelpoisuutta sekä suomalaista henkilötunnusta. Etuasiakkaalla tulee olla vakituinen asuinpaikka Suomessa ja pankkitili Suomessa toimivassa pan-

kissa. Etuasiakkuus on aina henkilökohtainen, joten siihen liittyviä oikeuksia ei saa siirtää kolmannelle osapuolelle. (Veikkaus 2017, viitattu 30.1.2018.)

Rekisteröitynyt etuasiakas omistaa palvelun tarjoaman tilin ja sen omaisuuden. Etuasiakkuuden käyttäminen edellyttää tunnistautumista Veikkauksen määräämällä tunnistautumismenetelmällä tai -välineellä. Käyttäjän tulee luoda tunnus ja salasana verkkopelipalveluun, jotta hän voi käyttää Veikkauksen palveluita. Etuasiakas voi siirtää rahaa pelaamiseen omalle pelitililleen. Etuasiakkaan käytössä oleva pelitili on henkilökohtainen, joten pelitiliä saa käyttää vain henkilö, jonka tiedoilla pelitili on avattu. (Veikkaus 2017, viitattu 30.1.2018.)

Veikkaus sulkee etuasiakkaan käyttäjätilin, kun asiakas kuolee. Veikkaus saa automaattisesti tiedon etuasiakkaan kuolemasta, jolloin Veikkauksella on oikeus päättää sopimussuhde välittömästi. (Veikkaus 2017, viitattu 30.1.2018.) Etuasiakkuuden päättymisen johdosta tunnusten käyttäminen palvelussa estyy, eikä kirjautumismahdollisuutta palveluun enää ole. Jos pelitilillä on varoja, ne siirretään pankkitilille, jonka asiakas on itse etukäteen ilmoittanut. (Veikkaus 2017, viitattu 30.1.2018.) Tämän vuoksi perillisiltä ei edellytetä toimia, jotta pelitilillä olevat varat saataisiin siirrettyä kuolinpesän varoihin.

Jos asiakas on pelannut verkkopelipalvelun kautta rahapeliä ja hyväksynyt pelin maksun pelitililtä, peliä ei voi enää perua tai muuttaa. Kun kyseessä on tilauspeli eli kestopeli, jota ei ole vielä veloitettu asiakkaan pelitililtä, pelin pelaaminen peruutetaan automaattisesti sopimussuhteen päättymisen johdosta. Jos etuasiakas on ehtinyt tehdä ennen kuolemaansa pelin, jota ei voi enää peruuttaa ja myöhemmin arvonnasta saatu voitto ylittää peli- tai pankkitilille maksettavan määrän, tulee perillisten olla yhteydessä Veikkauksen asiakaspalveluun. (Veikkaus 2017, viitattu 30.1.2018.)

Veikkauksen käyttöehdoissa sovelletaan Suomen lainsäädäntöä. Riita-asiat ratkaistaan Helsingin käräjäoikeudessa. Etuasiakkaalla on kuitenkin mahdollisuus laittaa asia vireille Suomessa myös oman asuinpaikkansa käräjäoikeudessa. (Veikkaus 2017, viitattu 30.1.2018.)

6.2 Facebook

Facebook on sosiaalisen median palvelu, jota käytetään yhteydenpitoon ja tietojen jakamiseen muiden käyttäjien kanssa (Facebook 2016, viitattu 31.1.2018). Rekisteröityäkseen palveluun tulee henkilön olla vähintään 13-vuotias, eikä häntä saa olla tuomittu seksuaalirikoksesta. Yhdysvalloissa ja Kanadassa asuvat käyttäjät tekevät rekisteröityessään sopimuksen Facebook, Inc.:n kanssa ja muut kuin Yhdysvaltojen tai Kanadan asukkaat tekevät sopimuksen Facebook Ireland Limited:n kanssa. (Facebook 2017, viitattu 31.1.2018.)

Facebookissa tunnistautumiseen vaaditaan joko käyttäjänimi tai puhelinnumero ja salasana. Tiliin liittyviä vastuita ja velvollisuuksia eikä tiliä saa siirtää kolmannelle osapuolelle ilman Facebookin etukäteen myöntämää kirjallista lupaa. Palvelun käyttöehtojen mukaan Facebook pidättää kaikki palvelun oikeudet, ellei niitä ole erikseen myönnetty palvelun käyttäjälle. Käyttäjä omistaa kaiken sisällön ja tiedon, jonka hän on julkaissut, jakanut ja tuottanut palveluun. Facebookilla on kuitenkin oikeus käyttää mitä tahansa immateriaalioikeuksien alaista sisältöä, kuten kuvia ja videoita, kun käyttäjä on ladannut ne palveluun. (Sama.)

Facebookin käytäntönä on muuttaa kuolleen käyttäjän tili muistotilaan, jos se saa tiedon käyttäjän kuolemasta (Facebook 2018c, viitattu 31.1.2018). Oletettavasti ainoa tapa, jolla Facebook saa tiedon käyttäjän kuolemasta, on kuolinpesän yhteydenotto palveluun. Käyttäjä voi valita elinaikanaan tililleen perintöyhteyshenkilön, jolla on oikeus hallinnoida muistotiliä käyttäjän kuoltua. Perintöyhteyshenkilö voi muun muassa päivittää muistotilin profiilikuvaa ja julkaista muistotilillä, mutta hän ei voi esimerkiksi lukea vainajan viestejä eikä kirjautua sisään tilille. (Facebook 2018a, viitattu 31.1.2018.) Muistotilassa oleva käyttäjätili eroaa tavallisesta tilistä muun muassa siten, että henkilön nimen viereen tulevat näkyviin sanat "in memoriam", kukaan ei pysty kirjautumaan tilille ja tili ei näy syntymäpäivämuistutuksissa (Facebook 2018d, viitattu 31.1.2018). Perintöyhteyshenkilö tai kuolleen käyttäjän vahvistetut läheisimmät perheenjäsenet voivat vaihtoehtoisesti pyytää tilin poistamista ottamalla yhteyttä Facebookiin (Facebook 2018a, viitattu 31.1.2018; Facebook 2018c, viitattu 31.1.2018). Perintöyhteyshenkilö voi ladata kopion kuolleen käyttäjän palvelussa jakamasta sisällöstä, jos käyttäjä on sallinut sen elinaikanaan. Latauksessa perintöyhteyshenkilö saa muun muassa vainajan palveluun lataamat kuvat ja videot ja kaverilistan, mutta hän ei saa esimerkiksi vainajan viestejä. (Facebook 2018b, viitattu 31.1.2018.)

Facebookin oikeuspaikkana on ainoastaan Yhdysvaltain Pohjois-Kalifornian piirioikeus tai osavaltion oikeus Santa Moneon maakunnassa ja palvelun käyttäjiin sovelletaan Kalifornian lakeja. Kuitenkin vakituisesti Euroopan unionissa asuviin käyttäjiin sovelletaan käyttäjän kotimaan lakia ja oikeuspaikkana toimii kotimaan tuomioistuin, jos sillä on toimivalta käsitellä kannetta. (Facebook 2017, viitattu 31.1.2018.)

6.3 PayPal

PayPal on kansainvälinen luottolaitos, jonka harjoittamiin pääasiallisiin liiketoimiin kuuluu elektronisen rahan liikkeellelasku ja siihen läheisesti liittyvät palvelut sekä rahan lähettäminen ja vastaanottaminen (PayPal 2018a, viitattu 30.1.2018). Suomessa toimii PayPal (Europe) S.à r.l. et Cie, S.C.A., kun taas esimerkiksi Japanissa toimii PayPal Pte. Ltd. ja Yhdysvalloissa toimii PayPal, Inc. (PayPal 2018a, viitattu 30.1.2018; PayPal 2018b, viitattu 30.1.2018; PayPal 2018c, viitattu 30.1.2018). 18-vuotias yksityishenkilö tai oikeushenkilö voi avata palvelussa tilin (PayPal 2018d, viitattu 30.1.2018). Tarkastellut käyttöehdot soveltuvat ainoastaan Suomessa asuviin palvelunkäyttäjiin, sillä jokaiselle valtiolle on määritelty omat käyttöehtonsa ja sitä myötä soveltuvat lait ja oikeuspaikat (PayPal 2018e, viitattu 30.1.2018).

PayPalin käyttöehdoissa ei ole nimenomaista mainintaa siitä, kuka omistaa palveluun luodun käyttäjätilin. Luultavasti voidaan olettaa, että käyttäjä omistaa luomansa tilin ja sen sisällön, eli pääasiassa tilillä olevat varat. Käyttäjätilit ovat henkilökohtaisia, eikä käyttäjä saa luovuttaa tai siirtää oikeuksiaan tai velvollisuuksiaan kolmannelle osapuolelle ilman PayPalin etukäteen tekemää kirjallista suostumusta. Tiliä ei myöskään saa siirtää kolmannelle osapuolelle. Jos PayPalille tarjotaan tai palvelussa julkaistaan sisältöä, myönnetään PayPalille lupa tekijänoikeuksiin, julkaisuun, tavaramerkkeihin, tietokantaoikeuksiin ja immateriaalioikeuksiin, jotka käyttäjällä on sisältöön. Palveluun tunnustaudutaan käyttäjätunnuksen, salasanan ja PIN-koodin avulla. PayPal ei saa tietoa asiakkaansa kuolemasta. Jotta kuolinpesä voi sulkea vainajan tilin, tulee sen olla yhteydessä asiakaspalveluun. (PayPal 2018a, viitattu 30.1.2018.)

PayPal ilmoittaa sovellettaviksi laeiksi Englannin ja Walesin lait, mutta ne ovat kuitenkin toissijaisia suhteessa paikallisiin pakottaviin säädöksiin. Sekä Englanti että Wales toimivat oikeuspaikkana, mutta oikeuspaikaksi voidaan myös valita jonkin muun maan tuomioistuin, jos kanne on ylipäätään nostettavissa PayPalia vastaan, eikä sitä voida ratkaista muulla tavalla. (Sama.)

6.4 Runescape

Jagex on online-pelien kehittäjä ja tuottaja ja omistaa muun muassa Runescapen (Jagex 2018a, viitattu 31.1.2018). Jagex on rekisteröity yritys Englannissa ja Walesissa, joten oletettavasti riita-asia käsitellään Englannin tai Walesin tuomioistuimessa. Käyttöehdoissa ei ole lakiviittausta eikä oikeuspaikkalauseketta. Valitusasioissa tulee olla ensin yhteydessä Jagexin asiakaspalveluun. Jos asiakas on edelleen tyytymätön, hän voi kirjoittaa saadusta vastauksesta ja ongelmastaan valituksia käsittelevälle asiakastuelle. (Jagex 2018b, viitattu 31.1.2018.)

Käyttäjän tulee luoda tili käyttääkseen Jagexin palveluita. Tiliin pääsee kirjautumaan myöhemmin käyttäjätunnuksen ja salasanan avulla. Joissain tapauksissa asiakkaan tulee ladata myös ohjelmisto palvelun käyttämisen mahdollistamiseksi. Tietyt palvelut edellyttävät 18 vuoden ikää. Jos käyttäjä on alaikäinen, tulee hänen saada suostumus vanhemmiltaan tai huoltajaltaan palvelua käyttääkseen. (Jagex 2018b, viitattu 31.1.2018.)

Käyttäjätilin omaisuuden omistaa Jagex. Käyttäjällä ei ole minkäänlaista omistusoikeutta käyttäjätiliin, sen sisältöön, pelihahmoon, virtuaalivaluuttaan tai virtuaaliesineisiin. Virtuaalivaluutalla ja mikropelivaluutalla ei ole rahallista arvoa pelin ulkopuolella eivätkä ne ole pelaajan omaa henkilökohtaista omaisuutta. Jagex ei vaihda virtuaaliomaisuutta rahaan tai muuhun rahallisessa arvossa olevaan valuuttaan. Virtuaaliomaisuutta ei voi koskaan lunastaa rahan arvossa ja sitä ei voi myöskään periä. (Jagex 2018b, viitattu 31.1.2018.)

6.5 Unibet

Unibet on maltalainen verkkorahapeliyhtiö. Unibet tarjoaa vedonlyöntipalveluja sekä erilaisia rahapelejä. (Unibet 2018a, viitattu 31.1.2018.) Unibetin käyttäjätilin omistaa henkilö, joka avaa Unibet-tilin ja solmii sopimussuhteen Unibetin kanssa. Tilinomistajan täytyy ensin rekisteröityä pelaajaksi tekemällä rekisteröintihakemus. Unibet-tilin omistajan tulee olla 18-vuotias ja antaa tiedot nimestään, asuinpaikastaan sekä voimassa olevasta sähköpostiosoitteestaan palvelulle. Tilin omistajalla on käyttöoikeus tilillä olevaan omaisuuteen. Unibet-tiliä ei voi siirtää toiselle henkilölle eikä varoja voi siirtää toiselta Unibet-tililtä toiselle. Muu kuin tilinomistaja ei voi nostaa varoja Unibet-tililtä. Unibetin tilin käyttö edellyttää käyttäjätunnuksen ja salasanan luomista. (Unibet 2018b, viitattu 31.1.2018.)

Unibet ei saa suoraan tietoa asiakkaan kuolemasta. Unibet-tilin sulkeminen onnistuu ottamalla yhteyttä Unibetin asiakaspalveluun. Kun tili suljetaan, tilillä olevat varat toimitetaan tilinomistajalle. Unibet sulkee asiakkaan tilin kuitenkin ilman asiakkaan ilmoitusta, jos tiliä ei ole käytetty 12 kuukauteen. Unibetin käyttöehdoissa sovelletaan Maltan lakia ja oikeuspaikka on Malta. (Unibet 2018b, viitattu 31.1.2018.) Koska vain Unibet-tilin omistajalla on käyttöoikeus tilillä oleviin varoihin, ei ole varmaa tietoa siitä, saavatko perilliset millään keinolla vainajan Unibet-tilillä olevia varoja haltuunsa. Perillisten kannattaa olla yhteydessä Unibetin asiakaspalveluun selvittääkseen mahdollisuutensa saada vainajan Unibet-tilin varat.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kaikkien muiden paitsi Jagexin käyttöehtojen mukaan käyttäjä itse omistaa tilin ja sen sisällön, eli muiden palveluntarjoajien sääntöjen mukaan kaikki tilillä olevat tiedostot ja varat ovat käyttäjän henkilökohtaista omaisuutta. Tämän perusteella vainajan digitaalinen omaisuus eli pääasiassa tilillä olevat varat periytyvät yleisseuraannon perusteella perillisille. Perilliset ovat oikeutettuja saamaan vähintäänkin vainajan varat käyttöönsä.

Kaikissa käyttöehdoissa on maininta siitä, että vain tilinomistajalla on käyttöoikeus tiliin ja tiliä eikä siihen liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia saa siirtää kolmannelle osapuolelle. Facebookin ja PayPalin käyttöehtojen mukaan käyttöoikeuden siirto on mahdollista, mutta siihen tarvitaan palveluntarjoajan kirjallinen suostumus. Kaikkien palvelujen käyttäminen edellyttää rekisteröitymistä sekä käyttäjätunnuksen ja salasanan luomista.

Vaikka kuolinpesä omistaa vainajan tilin sisällön, se ei saa kuitenkaan käyttöoikeutta vainajan tiliin. Jagexin käyttöehtojen mukaan tilin käyttäjä ei omista tiliä tai siihen liittyvää omaisuutta, joten kuolinpesäkään ei voi tulla menehtyneen käyttäjän sijaan omistajaksi. Unibetin käyttöehdoissa ei ole mainintaa, mitä kuolleen henkilön tilille tapahtuu tai onko kuolinpesällä suoraan oikeus saada vainajan tilillä olevat varat. Kuitenkin Unibet-tili suljetaan, jos tiliä ei ole käytetty tietynä aikana. PayPalin käyttöehtojen mukaan kuolinpesä voi olla yhteydessä PayPalin asiakaspalveluun, kun käyttäjä kuolee. PayPalin ja Unibetin käyttöehtojen perusteella voidaan olettaa, että kuolinpesällä on mahdollisuus saada vainajan käytössä olleen tilin varat haltuunsa olemalla yhteydessä asiakaspalveluun, vaikka suoranaista mainintaa ei käyttöehdoissa ole. Facebookissa käyttäjä voi lisätä perintöyhteyshenkilön, jolla on oikeus hallinnoida vainajan muistotiliä. Perintöyhteyshenkilöllä ei kuitenkaan ole käyttöoikeutta vainajan tiliin. Veikkaus sulkee vainajan tilin automaattisesti saatuaan ainoana palveluntarjoajana tiedon henkilön kuolemasta, joten kuolinpesällä ei voi olla käyttöoikeutta vainajan tiliin.

Facebookissa tietyt vainajan nimeämät henkilöt voivat olla yhteydessä palveluun ja pyytää tilin poistamista. Sopimussuhde on mahdollista päättää myös jollakin juridisella asiakirjalla, kuten testamentilla, josta ilmenee vainajan tahto tilin poistamisesta hänen kuolemansa jälkeen. Jotta PayPal- ja Unibet-tilit suljettaisiin, tulee kuolinpesän olla yhteydessä palveluntarjoajiin. Koska Runescapen käyttäjä ei Jagexin mukaan omista käyttäjätiliään, ei tilin lopettamisella ole käytän-

nön merkitystä kuluttajalle. Veikkaus sulkee käyttäjänsä tilin automaattisesti saatuaan tiedon tämän kuolemasta.

Lähtökohtaisesti kuolinpesä ei saa suoraan eri palveluntarjoajien tileillä olevaa omaisuutta, kun henkilö kuolee, vaan sen pitää olla oma-aloitteisesti yhteydessä palveluntarjoajan asiakaspalveluun. Veikkauksen pelitilillä olevat varat maksetaan sille tilille, jonka vainaja on eläessään ilmoittanut. Kuolinpesältä ei edellytetä toimia, jotta vainajan varat saataisiin kuolinpesän varoihin.

Kaikissa, paitsi Jagexin, käyttöehdoissa on oikeuspaikkalauseke ja lakiviittaus, jotka määräävät kulloinkin sovellettavat lait ja oikeuspaikat kyseisille palveluntarjoajille. Nämä määräytyvät yleensä sen mukaan, missä valtiossa palveluntarjoaja on rekisteröity. Palveluntarjoaja ja käyttäjä voivat halutessaan sopia riita-asioissa sovellettavan oikeuspaikan ja lain. Usein ne on jo määritelty käyttöehdoissa, sillä on oletettavissa, että palveluntarjoaja haluaa itselleen mahdollisimman edullisen vaihtoehdon.

Veikkausta vastaan nostetuissa kanteissa sovelletaan ainoastaan Suomen lainsäädäntöä. Veikkauksen oikeuspaikkana toimii Helsingin käräjäoikeus, mutta tuomioistuin voi määräytyä myös asiakkaan asuinpaikan mukaan. Tämä perustuu luultavasti siihen, että vain henkilö, jolla on asuinpaikka Suomessa, suomalainen pankkitili ja suomalainen henkilötunnus, voi rekisteröityä Veikkauksen käyttäjäksi. Nämä säännöt käyttöehdoissa estävät kansainvälisten ongelmien syntymisen. Facebook ja PayPal eroavat muista palveluntarjoajista oikeuspaikkasääntöjensä osalta. Facebookin yhdysvaltalaiset ja kanadalaiset käyttäjät tekevät sopimuksen Facebook Inc.:n kanssa. Se on rekisteröity Yhdysvalloissa, ja käyttäjiin sovelletaan Kalifornian lakia ja oikeuspaikkana toimii Kalifornia. Tästä poiketen Facebookin Euroopan unionissa asuviin käyttäjiin sovelletaan heidän kotimaansa lakia ja oikeuspaikkana on heidän asuinmaansa tuomioistuin. Euroopan unionissa asuvia käyttäjiä koskeva oikeuspaikkasääntö helpottaa mahdollisen kanteen nostamista, sillä sitä ei tarvitse tehdä vieraassa maassa ja vieraassa oikeusjärjestelmässä Yhdysvalloissa. Muut palveluntarjoajat eivät anna tällaista mahdollisuutta käyttäjille. PayPal on rekisteröity Luxemburgiin, mutta käyttöehdoissa on määrätty sovellettaviksi laeiksi Englannin ja Walesin lait. Oikeuspaikkana on Englanti, Wales tai jokin muu valtio, jos asiaa ei voida ratkaista muulla tavalla. Runescapen käyttäjiin sovellettava laki ja oikeuspaikka ovat luultavasti Englanti ja Wales, sillä palveluntarjoaja on niissä rekisteröity eikä käyttöehdoista ilmene muuta. Unibet on rekisteröity Maltalla, joten sovellettavana lakina ja oikeuspaikkana on Malta.

Jotta Veikkauksen asiakkaaksi voi rekisteröityä, asiakkaalla tulee olla esimerkiksi asuinpaikka Suomessa. Koska kuka tahansa ei voi rekisteröityä asiakkaaksi, on Veikkauksen helppo tunnistaa asiakas ja varmistaa, että hän on olemassa oleva henkilö, ja saada tieto suoraan asiakkaan kuolemasta. Tutkittujen palveluntarjoajien käyttöehtojen mukaan henkilöllä voi olla vain yksi tili kussakin palvelussa käytössään yhdellä kertaa. Tällä pyritään estämään se, että käyttäjällä olisi monta tiliä käytössään yhtä aikaa. PayPal ja Unibet eivät saa suoraan tietoa käyttäjiensä kuolemista ja sen perusteella sulje käyttäjiensä tilejä, sillä heillä on käyttäjiä useasta eri maasta. Lain-säädäntö voi olla este tiedon välittymiselle ja sellaisten järjestelmien ylläpito, joiden kautta tiedot saataisiin, olisi työlästä ja kallista palveluntarjoajille.

Jos perittävällä on ollut tili PayPalissa tai Unibetissa ja kuolinpesä tarvitsee tiedon tilin varoista kuolinpesän selvitystä ja perinnönjakoa varten, voivat kuolinpesän osakkaat osoittaa asemansa palveluntarjoajalle eurooppalaisella perintötodistuksella. Kuolinpesän ei tarvitse huolehtia esimerkiksi perukirjan virallisista käännöksistä ja siitä, että tunnustetaanko tai hyväksytäänkö perukirjaa virallisena asiakirjana osoituksena kuolinpesän osakkuudesta toisessa EU:n jäsenmaassa.

8 POHDINTA

Työn tavoitteena oli selvittää, mitä digitaalinen jäämistö tarkoittaa, voiko digitaalista jäämistöä periä, kuka omistaa eri palveluissa olevan digitaalisen sisällön, mitä toimia perillisiltä vaaditaan kotimaan, EU:n ja muiden maiden tasolla, jotta he saisivat vainajan digitaalisen jäämistön itselleen ja miten palveluntarjoajien käyttöehdot vaikuttavat digitaalisen jäämistön perimiseen. Kansainväliseen yksityisoikeuteen keskityttiin kokonaisvaltaisesti, ja vertailun vuoksi tuotiin esille kahden muun maan lainsäädäntöä. Tavoitteena oli tuoda esiin sosiaalisen median, rahapalvelujen tuottajien ja pelimaailman palveluntarjoajan näkökulmat esiin aiheesta, eikä tarkoituksena ollut tutkia ainoastaan yhdenlaisia palveluntarjoajia yksipuolisuuden välttämiseksi.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta, tarkemmin määriteltynä lainopillista tutkimusta. Lainopillinen tutkimus tutkii lainsäädännön voimassa olevaa tilaa. Tutkimus toteutettiin perehtymällä teoriaan ja tutkimalla palveluntarjoajien käyttöehtoja. Menetelmä valikoitui siksi, että sen avulla saatiin parhaiten vastaukset tutkimuskysymyksiin. Jotta tutkimuksesta ei olisi tullut liian laaja, tutkittiin vain pientä joukkoa käyttöehtoja. Pieni joukko käyttöehtoja sopi tutkimukseen siksi, että tarkoituksena ei ollut yleistää käyttöehdoista analysoituja tuloksia. Tutkimuksen luotettavuutta puoltaa se, että käyttöehdot ovat tarkasti ja selkeästi kuvattut, koko tutkimuksen ajan on tehty käytettyjen lähteiden viittaukset asianmukaisesti ja tutkimukseen on käytetty tarpeeksi aikaa. Tutkimuskysymykset on pidetty koko ajan mielessä, mikä on johtanut siihen, että käyttöehdoista on saatu selville se, mikä oli tarkoituksin.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, ja pysyy sellaisena, sillä ihmisillä on koko ajan enemmän digitaalista omaisuutta, ja sen määrä lisääntyy tulevaisuudessa huomattavasti. Lisäksi ihmisten, joilla on digitaalista omaisuutta, määrä kasvanee. Kansainvälinen ulottuvuus ja se, että digitaalisesta jäämistöstä ei ole paljon kirjallisuutta, tekivät aiheesta ja sen tutkimisesta haastavaa. Urpo Kankaan teos Digitaalinen jäämistövarallisuus on varmaankin ainoa suomalainen teos, jossa on määritelty, mitä digitaalinen jäämistö tarkoittaa, vaikka aihe onkin noussut ja luultavasti nousee aika ajoin esille mediassa. Aihe on ajatuksia herättävä ja ihmisten tulisi osata pohtia digitaaliseen omaisuuteensa ja sen perimiseen liittyviä oikeudellisia ongelmia ajoissa. Ihmiset eivät usein lue käyttämiensä palvelujen käyttöehtoja, vaikka niillä on merkitystä digitaalisen jäämistön kannalta.

Tutkimusprosessi venyi hieman aikataulusta. Tavoitteena oli saada opinnäytetyö valmiiksi jo vuoden 2017 aikana, mutta aikataulujen yhteensovittamisen vaikeuksien vuoksi työn valmistuminen venyi vuoden 2018 kevääseen. Palveluntarjoajien käyttöehdoista ei käynyt ilmi vastauksia kaikkiin esitettyihin kysymyksiin, joten puutteelliset kohdat täytettiin omilla johtopäätöksillä. Valitusta tutkimusmenetelmästä johtuen vastausta ei saatu siihen, voiko kuolinpesä saada perittävän varat haltuunsa vainajan käyttäjätilitä. Käyttöehdoista saatiin kuitenkin kattavasti vastauksia kysymyksiin. Palveluntarjoajien valinta onnistui, ja sen ansiosta tutkittuihin käyttöehtoihin saatiin monipuolisuutta.

Suomen lainsäädännön tasolla digitaalisen jäämistön kannalta ei tullut vastaan yllätyksiä. Luonnos hallituksen esitykseksi sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamisesta jäi mieleen. Pohdimme, miksi luonnos jäi vain luonnoksen tasolle, eikä asiasta tehty hallituksen esitystä. Vaikka eletään hyvin digitalisoituneessa maailmassa, on Suomessa vain yksi oikeustapaus koskien digitaalista jäämistöä. Annettu ratkaisu vahvisti päätelmää siitä, että digitaalinen jäämistö periytyy lähtökohtaisesti yleisseuraannon perusteella. Luultavasti oikeustapaukset lisääntyvät niin Suomessa kuin muuallakin. Suomen säännökset ovat puutteellisia digitaalisen jäämistön perimisen osalta ja jonkintasoinen säännös olisi tarpeen asian selkeyttämiseksi. Perintökaarta tulisi muuttaa siten, että se ei jättäisi tulkinnanvaraa digitaalisen omaisuuden perimistä käsiteltäessä.

Digitaalista jäämistöä koskevien säännösten puuttuminen ja siitä johtuva epävarmuus on tunnistettu kansainvälisesti. Kansainvälisten tilanteiden helpottamiseksi on lobattu digitaalisen jäämistön säännösten puolesta Euroopan unionissa. Ongelmana on, että palveluntarjoajia voi sijaita myös EU:n ulkopuolella, jolloin mahdolliset säännökset eivät ulotu esimerkiksi yhdysvaltalaisiin palveluntarjoajiin. Haasteena on myös EU:n säännösten muodostaminen niin, että ne sopivat kaikkien jäsenmaiden oikeusjärjestyksiin. Toisaalta Euroopan unionin jäsenmaita koskevat säännökset toisivat selkeyttä ja yhdenmukaisuutta digitaalisen jäämistön perimiseen.

Kaikista palveluntarjoajien käyttöehdoista Veikkauksen käyttöehdot olivat selkeimmät. Vaikka käyttäjän tili suljetaan kuoleman johdosta, perilliset saavat varat käyttöönsä pankkitilille tehdyn siirron myötä. Täysin vastakohtana Veikkaukselle on Runescape. Runescapen käyttäjä ei omista käyttäjätiliään eikä sillä olevaa omaisuutta. Vaikka käyttäjä ostaisi palvelussa tuotteita, Jagex omistaa kaiken tilillä olevan virtuaalirahan ja muun omaisuuden. Rahalla ostettua omaisuutta ei voi muuttaa takaisin oikeaksi valuutaksi. Jagexin käyttöehdot ovat käyttäjän kannalta erikoisia ja jopa epäreiluja.

Facebookin käyttöehtojen mukaan Euroopan unionissa asuviin käyttäjiin sovelletaan heidän asuinmaansa lakia. On hämmentävää havaita, että Facebookin oikeuspaikkana ei olekaan aina Kalifornia ja sovellettavana lakina Kalifornian laki. Käyttäjä voi lisätä Facebookiin perintöyhteys-henkilön, joka voi ladata käyttäjän tililtä sisältöä käyttäjän kuoltua. Jos hän ei ole lisännyt perin-töyhteys henkilöä, tilin sisällön saaminen jää lainsäädännön ja oikeuskäsittelyn varaan.

Aihetta voi tutkia lisää esimerkiksi tekijänoikeudellisesta näkökulmasta. Tutkimuksessa voi tarkas-tella digitaalisessa muodossa olevien ja teoskynnyksen ylittävien tuotosten perimistä ja sitä, miten tällainen omaisuus arvostetaan käypään arvoon. Toisena tutkimuskohteena voi olla työpaikan sähköpostilla tapahtuva yksityinen viestintä. Tutkimuksessa voi selvittää esimerkiksi kuka viestin-nän omistaa, onko henkilö vai yritys viestinnän osapuoli ja onko perillisillä mahdollisuus saada viestintä haltuunsa ja miten. Merkitystä voi olla myös sillä, onko työntekijä yksityisellä vai julkisella sektorilla töissä. Mahdolliset työpaikalla kirjoitetut säännöt viestinnästä tulisi ottaa huomioon.

LÄHTEET

Aarnio, A. & Kangas, U. 2015. Suomen jäämistöoikeus II. Testamenttioikeus. 5. uudistettu painos. Alma Talent Oy.

Aarnio, A. & Kangas, U. 2016. Suomen jäämistöoikeus I. 6. uudistettu painos. Alma Talent Oy.

Administration of Estates Act 1925.

Alasuutari P. 2011, Laadullinen tutkimus, Riika: Vastapaino.

Bryssel I –asetus. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (uudelleenlaadittu), 1215/2012/EU, 20.12.2012 EUVL L 351, 1–32.

California Courts 2017. Wills, estate, and probate. Viitattu 15.11.2017, <http://www.courts.ca.gov/8865.htm>.

Curia 2017. Unionin yleinen tuomioistuin. Viitattu 13.11.2017, https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7033/fi/.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2012. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Euractiv 2017a. Death on Facebook: Lawyers push for EU rules on digital inheritance. Viitattu 22.11.2017, <https://www.euractiv.com/section/data-protection/news/death-on-facebook-lawyers-push-for-eu-rules-on-digital-inheritance/>.

Euractiv 2017b. Concept & Objectives. Viitattu 25.1.2018, <https://www.euractiv.com/about-euractiv/abouteuractiv/>.

Europa 2017a. Tietoa EU-lainsäädännöstä. Viitattu 13.11.2017, https://europa.eu/european-union/law/find-legislation_fi.

Europa 2017b. EU:n perussopimukset. Viitattu 13.10.2017, https://europa.eu/european-union/law/treaties_fi.

Euroopan komissio 2017a. Jäsenvaltion oikeus – Suomi. Viitattu 12.3.2018, https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-fi-fi.do?member=1.

Euroopan komissio 2017b. Perintöoikeus. Viitattu 28.10.2017, https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-fi.do.

Facebook 2016. Tietokäytäntö. Viitattu 31.1.2018, <https://www.facebook.com/about/privacy>.

Facebook 2017. Statement of Rights and Responsibilities. Viitattu 31.1.2018, <https://www.facebook.com/legal/terms>.

Facebook 2018a. Mikä on Facebookin perintöyhteyshenkilö, ja mitä he voivat tehdä? Viitattu 31.1.2018, https://www.facebook.com/help/1568013990080948?helpref=page_content.

Facebook 2018b. Mitä tietoja perintöyhteyshenkilö pystyy lataamaan Facebookista? Viitattu 31.1.2018, https://www.facebook.com/help/408044339354739?helpref=faq_content.

Facebook 2018c. Miten ilmoitan edesmenneestä henkilöstä tai käyttäjätilistä, joka on muutettava Facebook-muistotiliksi? Viitattu 31.1.2018, https://www.facebook.com/help/150486848354038?helpref=page_content.

Facebook 2018d. Tietoja muistotilaan asetetuista käyttäjätileistä. Viitattu 31.1.2018, https://www.facebook.com/help/1017717331640041/?helpref=hc_fnav.

Forss, M. 2017. Kuolemanjälkeinen kunnia ja yksityiselämä – mitä tietoja kansalainen saa julkaista kuolleesta henkilöstä erityisesti sosiaalisessa mediassa? Edilex 26.9.2017. Viitattu 2.11.2017, <https://www-edilex-fi.ezp.oamk.fi:2047/artikkelit/18079.pdf>.

Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Scheinin, M., Tuori, K. & Viljanen, V-P. 2004. Perusoikeudet. Alma Talent Oy.

HE 19/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisilain 5 luvun 9 §: muuttamisesta.

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

Heikinsalmi, M. 2012. EU:n perintöasetus yhtenäistää tuomioistuimen toimivaltaa ja lainvalintaa koskevat säännökset jäsenvaltioissa. Defensor Legis N:o 6/2012.

Helin, M. 2013. Suomen kansainvälinen perhe- ja perintöoikeus. 1. painos. Alma Talent Oy.

Helsingin KO 14/44626.

IF 2017. Tutkimus: Suomalaiset eivät varaudu kuolemaan somessa. Viitattu 25.1.2018, <https://www.henkivakuutuskuntoon.fi/artikkelit/tutkimus-suomalaiset-eivat-varaudu-kuolemaan-somessa>.

Jagex 2018a. We are jagex. Viitattu 31.1.2018, <https://www.jagex.com/about>.

Jagex 2018b. Terms and conditions. Viitattu 31.1.2018, <https://www.jagex.com/terms>.

Kangas, U. 2012. Digitaalinen jäämistövarallisuus. Alma Talent Oy.

Koulu, R. 2003. Kansainvälinen prosessioikeus pääpiirteittäin. Sanoma Pro Oy.

Lainkirjoittajan opas 2017. Perusoikeuksien sääntely. Viitattu 28.10.2017, <http://lainkirjoittaja.finlex.fi/4-perusoikeudet/4-1/#top>.

Laki perintökaaren voimaantulosta 5.2.1965/41.

Law on the Web 2017. Intestacy Explained. Viitattu 27.11.2017, <https://www.lawontheweb.co.uk/personal/intestacy>.

Maistraatti 2017. Eurooppalainen perintötodistus. Viitattu 28.10.2017, https://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/eurooppalainen_perintotodistus/.

Marshall, C. 2013. Social Media, Personal Data, and Reusing Our Legacy, D. Hawkins, Personal Archiving: Preserving Our Digital Heritage, Medford, New Jersey, Information Today, Inc., 85-108.

Mikkola, T. 2009. Kansainvälinen avioliitto- ja jäämistöoikeus. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.

Mikkola, T. 2014. Dynaaminen testamentti osana kansainvälisen perittävän jäämistösuunnittelua. Defensor Legis N:o 6/2014.

Norri, M. 2017. Perintö ja testamentti. 7. uudistettu painos. Alma Talent Oy.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

PayPal 2018a. User Agreement for PayPal Service. Viitattu 30.1.2018, https://www.paypal.com/fi/webapps/mpp/ua/useragreement-full?locale.x=en_FI.

PayPal 2018b. User Agreement for PayPal Services. Viitattu 30.1.2018, https://www.paypal.com/jp/webapps/mpp/ua/useragreement-full?locale.x=en_JP.

PayPal 2018c. PayPal User Agreement. Viitattu 30.1.2018, https://www.paypal.com/us/webapps/mpp/ua/useragreement-full?locale.x=en_US.

PayPal 2018d. Key Payment and Service Information. Viitattu 30.1.2018, https://www.paypal.com/fi/webapps/mpp/ua/servicedescription-full?locale.x=en_FI.

PayPal 2018e. Legal Agreements for PayPal Services. Viitattu 30.1.2018, https://www.paypal.com/fi/webapps/mpp/ua/legalhub-full?locale.x=en_US.

Perintöasetus. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täy-

täntöönpanosta perintöasioissa sekä. eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta, 650/2012/EU, 27.7.2012 EUVL 201/107, 116-134.

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378.

Perintökaari 5.2.1965/40.

Probate Code.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Roman sopimus. Yleissopimus 80/934/ETY sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista, 19.6.1980 EUVL L 266, 1–19.

Saarnilehto, A. 2009. Sopimusoikeuden perusteet. 7. uudistettu painos. (Ei julkaisupaikkaa): Alma Talent Oy.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi, Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välinen sopimus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken Kööpenhaminassa 19 päivänä marraskuuta 1934 tehdyn perintöä, testamenttia ja pesänselvitystä koskevan sopimuksen muuttamisesta, SopS 60/2015.

Unibet 2018a. Tietoa Unibetistä. Viitattu 31.1.2018, <https://fi.unibet.com/general-info/info/about-us>.

Unibet 2018b. Säännöt ja ehdot. Viitattu 31.1.2018, <https://fi.unibet.com/general-info/terms>.

Valtioneuvoston asetus pohjoismaiden välillä tehdyn perintöä, testamenttia ja pesänselvitystä koskevan sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta ja sopimuksen

lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 60/2015.

Veikkaus 2017. Veikkauksen etuasiakkuuden sopimusehdot. Viitattu 30.1.2018, <https://www.veikkaus.fi/fi/sopimusehdot>.

Veikkaus 2018a. Mikä veikkaus on? Viitattu 30.1.2018, <https://www.veikkaus.fi/fi/yritys#!/yritystietoa/mika-veikkaus-on>.

Veikkaus 2018b. Etuasiakkaana saat enemmän – Hopea- ja Kulta-asiakkaana vielä vähän lisää. Viitattu 30.1.2018, <https://www.veikkaus.fi/fi/etuasiakas?category=etuasiakkuus>.

Viestintävirasto 2013. Kirje 4.3.2013 Dnro: 210/601/2013.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus 2015.

YouGov 2015. Widespread confusion over who owns online accounts after death. Viitattu 27.11.2017, <https://yougov.co.uk/news/2015/04/13/widespread-confusion-over-who-owns-online-accounts/>.